

OM DIREKTHET OCH ARTIGHET I SVENSKSPRÅKIGA SKYLTTEXTER

Tero Tuohimaa

Pro gradu-avhandling i svenska språket

Institutionen för språk

Jyväskylä universitet

Våren 2003

ABSTRAKT

JYVÄSKYLÄ UNIVERSITET

Humanistiska fakulteten	Svenska språket, Institutionen för språk
Författare: Tero Tuohimaa	
Titel: Om direkthet och artighet i svenskspråkiga skylttexter	
Ämne: svenska språket	Typ av avhandling: pro gradu
Årtal: 2003	Sidoantal: 92
Referat Syftet med avhandlingen är att studera direkthet och artighet i svenskspråkiga skylttexter och jämföra skylttexter i Sverige och Finland. Materialet består av skyltar som står inne i offentliga utrymmen och som har samlats in från Arlanda flygplats, Göteborg, Helsingfors, Stockholm, Sundbyberg, Vasa och Åbo samt Viking Lines fartyg m/s Isabella. Hela materialet finns numrerat i bilagan. Materialet samlades in genom att fotografera skyltar eller skriva ner skylttexter och består av 569 skylttexter. Skytspråk har undersökts ganska litet och definitionen av begreppen är ännu inte etablerad. I denna avhandling används termen <i>skylttexter</i> i stället för <i>skytspråk</i> för att tydligt markera att det handlar om det verbala språket på skyltar. Resultat från tidigare undersökningar presenteras och diskuteras. De flesta undersökningarna som gjorts tidigare gäller trafikmärken, tilläggstavlor och andra korta skylttexter. Skylttexter behandlas som talakter: de kan vara konstativa, performativa eller indirekta. Jag har skapat en tilläggskategori för skyltar som innehåller flera talaktstyper. De två största grupperna bland skylttexter är konstativer och performativer. Direkthet studeras genom att jämföra direkta skylttexter (konstativa och performativa) med indirekta skylttexter. Med hjälp av Browns och Levinsons (1987) teori om artighet presenteras artighetsstrategierna och vilka strategier som realiseras i skylttexter. Resultaten visade att skylttexter i Sverige och Finland liknar mycket varandra. Direkta skylttexter förekommer i ett klart större antal än indirekta. Den största skillnaden mellan Sverige och Finland är att performativa skylttexter förekommer i ett större antal i Sverige och detta fenomen kan antas ha en kulturell bakgrund. Kulturen är i och för sig en starkt påverkande faktor i skyltningen. I fråga om artighet använder man bestämda strategier i skylttexter. Påfallande är de artighetsstrategier som ingriper i människans handlingsfrihet. Även skyltarnas yttre egenskaper liknar mycket varandra i de båda länderna. Jämfört med tidigare undersökningar kan en skylt innehålla även längre texter.	
Uppslagsord: skyltar, skytspråk, talakter, artighet, direkthet	
Bibliotek/Förvaringsplats: Institutionen för språk, svenska språket	
Övriga uppgifter	

FÖRORD

Jag vill tacka Matti Pirneskoski för hans stöd och uppmuntran samt Görel Israelsson för hennes kommentarer som gäller min svenska.

INNEHÅLL

1	SYFTE, MATERIAL OCH METOD	5
2	UPPFATTNINGAR OM SKYLTSPRÅK	7
	2.1 Allmänt om skyltspråk	7
	2.2 Definitioner av begreppet skylt	8
	2.3 Om meningsbyggnad och ordval i skylttexter	10
	2.4 Kanslislvenska	11
3	SKYLTAR SOM TALAKTER.....	12
4	BROWNS OCH LEVINSON TEORI OM ARTIGHET	16
	4.1 Socialt ansikte	16
	4.2 Strategier vid hot mot ansikte.....	18
	4.3 Samarbetsprincipen.....	19
	4.4 Hur artighetsstrategier realiseras i interaktionssituationer	20
5	ANALYS AV MATERIALET	25
	5.1 Översikt	25
	5.2 Konstativa skylttexter.....	27
	5.3 Performativa skylttexter	30
	5.4 Indirekta skylttexter.....	35
	5.5 Kombinationer.....	37
	5.6 Fel i skylttexter	41
	5.7 Om utformningen av skylttexter	43
	5.8 Om artighetsstrategier i skylttexter	49
6	SKYLTAR OCH KULTUR.....	53
7	SAMMANFATTNING.....	58
	LITTERATUR	61
	BILAGA: De insamlade skylttexterna	63

1 SYFTE, MATERIAL OCH METOD

Skyltar hör till människans vardag. Skyltar är kanske en så vardaglig företeelse att man inte ens lägger märke till dem. Nuförtiden kan man knappast vistas någonstans utan att få syn på skyltar. Man har en uppfattning om stilen på skyltar, den är kortfattad, koncis och förmodligen även stel. Somliga skyltar tillåter inte och andra påbjuder och den som ser på skyltar skall ta hänsyn till skyltens innehåll. Med skriven text kan man uttrycka ett obegränsat antal önskemål, påbud, förbud osv. och budskapet kan förstärkas eller preciseras med symboler. Skyltar med enbart symboler på förekommer ofta och speciellt i sådana utrymmen (t.ex. på flygplatser) där man behöver ett gemensamt språk. Skyltar representerar i många fall myndigheter, det är således fråga om offentligt språk. Språket på skyltar måste utformas på så sätt att allmänheten har möjlighet att förstå budskapet utan problem.

I denna avhandling skall jag undersöka hurdana de svenska skylttexterna är i allmänna utrymmen i Sverige och Finland. Framför allt skall jag koncentrera mig på stilistiska särdrag, direktitet och indirektitet samt artighet i språket på skyltar. Ämnet skyltspråk har undersökts i någon mån och det mesta berör vägmärken och andra korta skylttexter. Dessutom har man tidigare nästan uteslutande koncentrerat sig på skyltar som står utomhus. Det är därför viktigt att även undersöka skyltar inomhus. Min hypotes är att skylttexter inomhus innehåller flera ord och längre meningar än skylttexter utomhus. Jag antar också att skyltspråket har sina stilarter i Sverige och i Finland och jag skall reda ut hurdana likheter och olikheter det finns mellan de båda länderna. Jag skall inte jämföra svenskan med finskan, utan endast behandla svenska skylttexter.

Bakom skyltar finns ett system och man har försökt skapa en teori kring detta system. I kapitel 2 kommer jag att presentera några tidigare undersökningar om syntaxen och grammatiken i skyltspråk. Teoribakgrunden för skyltspråket utgår naturligt från grammatiska och syntaktiska utgångspunkter men också kommunikationsteori och allmän lingvistik har gett belägg för undersökningar gällande skyltspråk. Dessa belägg diskuteras senare i kapitlen 3 och 4. Skyltar som talakter presenteras i kapitel 3, Grices samarbetsprincip samt Browns och Levinsons artighetsteori i kapitel 4.

Det primära materialet, d.v.s. skylttexter, samlades genom att fotografera skyltar och där fotograferingen inte kom på fråga, användes ett anteckningsblock. Min avsikt var att samla

över 500 belägg från Arlanda flygplats, Göteborg, Helsingfors, Stockholm, Sundbyberg, Vasa och Åbo. I denna avhandling betraktas skyltar på så sätt att de måste vara separata. Hit hör inte texter eller bokstäver som är skrivna t.ex. på en vägg även om textens uppgift är likadan som en skylttext. En typ av skylt kan också vara ett klistermärke, som ger ett intryck av att den är en skylt, synbart separat från sin omgivning. I övrigt utgår jag ifrån den definition av skyltar som ges i avsnitt 2.2.

Skylttexter i det insamlade materialet, som finns i bilagan, skall i det följande anges som de stått i verkligheten då de fotograferats. Skyltens och ordens disposition skall jag försöka efterlikna i den mån som det överhuvudtaget är möjligt. Om orden är skrivna på skilda rader, skall det slags disposition återges. Meningarna är skrivna på skilda rader då punkt fattas i slutet av en mening. Skillnaderna i typsnittet, versaler vs. gemener, är bevarade i exemplen för att ge en uppfattning som liknar verkligheten så mycket som möjligt. Versaler i allmänhet gör ett starkare intryck och de är förmodligen tydligare i vissa fall. Fördelningen versalergemener studeras inte närmare. Jag vill hänvisa läsaren att göra bekantskap med skylttexterna i bilagan eftersom alla skylttexter kan inte behandlas i den löpande texten på grund av utrymmesskäl.

Skylttexterna i denna avhandling skall framför allt betraktas ur en pragmatisk synvinkel. En viktig aspekt är även att skyltar och skylttexter betraktas av en till modersmålet finskspråkig person. Därför tar jag hänsyn till hur bra man kan förstå skylttexter och om det finns risk för att missuppfatta skyltens budskap. När man studerar artighet har man nytta av Penelope Browns och Stephen C. Levinsons (1987) teori om artighet. Skylttexter kan vara utformade så att de informerar, förbjuder osv. direkt eller indirekt, och med hjälp av talaktsteori kan denna dimension belysas. Litteratur för undersökningar av skyltar finns det ganska lite. Tidigare undersökningar och artiklar om det svenska skyltspråket är bara några stycken och ämnet har undersökts föga.

2 UPPFATTNINGAR OM SKYLTSPRÅK

2.1 Allmänt om skyltspråk

Språket på skyltar har en speciell karaktär. Det tycks ofta vara knappt och koncist. Vissa etablerade ord och uttryck används mycket ofta. Hurdan grammatik och syntax har skyltspråket och vilka andra särdrag har det? I det följande diskuteras detta och allmänna uppfattningar om skyltspråket. Termerna skylt och skyltspråk definieras för att skilja skyltar från t.ex. annonser och andra närliggande texttyper.

När man diskuterar orden, ordformerna och meningarna på skyltar, rör det sig om ett speciellt slags språk, skyltspråk eller skyltsvenska (jfr Sigurd 1973, 42; Nikula 1985, 8-9). Karaktäristiskt för skylttexter är att man stöter på samma ordformer och att syntaxen ofta är förenklad. Bengt Sigurd (1973, 54) beskriver skyltsvenskan så att ordförrådet mycket ofta består av negationer (av vilka *ej* förekommer ofta) och juridiska termer, t.ex. *missbruk åtalas*, *överträdelse beivras*. Följande exempel (1a) – (1b) beskriver några mycket ofta förekommande skylttexter.

- (1) a. RÖKNING FÖRBJUDEN (10)¹
 b. OBEHÖRIGA ÄGA EJ TILLTRÄDE (56)

I vardagligt språk använder man numera knappast *äga ej* när man vill förbjuda något. En intressant observation är att man med antalet skyltar kan ta ställning till byråkratiseringen i ett land. Med detta syftas på den vanliga uppfattningen om skyltspråket: högtidliga, arkaiska ord används i många fall och många ordformer lever kvar bara i skylttexter. (Sigurd 1973, 53-54.)

Med skyltspråk menas både verbala texter och icke-språkliga tecken och skyltar som förmedlar budskap med hjälp av dessa (Nikula 1985, 8-9). Semiotik är en vetenskapsgren som undersöker tecken och deras system. Med tecken och symboler kan man uttrycka ett begränsat antal budskap och i detta avseende är det mänskliga, verbala språket helt

---

¹ Numret inom parentes efter exemplet anger i fortsättningen att skylttexten tillhör det insamlade materialet, se bilagan.

överlägset. Med symboler kan man inte uttrycka handlingar som t.ex. hat, önskemål, ägande. Nikula (1985, 8) hävdar att skylttexter inte kan betraktas utan att lägga märke till icke-språkliga tecken och med detta menar hon symboler och bilder som finns t.ex. på vägmärken. Merparten av de skyltar som fotograferades för denna avhandling innehöll inte några bilder eller symboler alls, utan skylten bestod av idel text. Eftersom jag studerar skylttexter (och inte skyltspråk i vidsträckt mening) i denna avhandling, utesluter jag semiotiken som undersökningsmetod. Jag skall därför även föredra termen skylttexter framför skyltspråk.

2.2 Definitioner av begreppet skylt

Med ordet *skylt* kommer man ofta att tänka på en platta som innehåller något slags budskap. Budskapet kan vara verbalt eller framfört med hjälp av symboler och man antar att en skylt är synbar separat från omgivningen som den är uppsatt i. Bonniers svenska ordbok (1999, 527) definierar ordet *skylt* som plåt eller platta med upplysning. Nordstedts svenska ordbok (1990, 892) ger en definition av samma slag och anser att upplysningen (eller rentav skylten) är riktad mot allmänheten. De båda definitionerna täcker således både språkliga och icke-språkliga skylttyper och på basis av dessa definitioner betraktas skyltar i denna avhandling.

Maritta Nikkola (1984) har skrivit en pro gradu-avhandling om skyltspråk. Hon har jämfört det svenska skyltspråket i Sverige och i de svenskspråkiga områdena i Finland och majoriteten av skyltar i Nikkolas avhandling består av vägmärkenas tilläggstavlor och andra liknande skyltar. Hon har iakttagit skyltar som innehåller skriven text som finns omkring oss och som informerar oss om något (Nikkola 1984, 4-6). Nikkola utgår således ifrån den definition som t.ex. Bonniers svenska ordbok ger. Begreppet skylt har hon inte definierat närmare, och längre skylttexter har hon lämnat nästan helt utan uppmärksamhet.

När man har försökt definiera begreppet skylt har det uppstått vissa oklarheter. Kristina Nikula (1985, 11) nämner i sin artikel s.k. anslag. Ett anslag innehåller verbal text oftare än en skylt och en skylt är mera permanent till karaktären. Nikula påpekar dessutom, att det i någon mån är svårt att dra en gräns mellan skylt och anslag och därför försöker hon avgränsa definitionen för anslaget. Ett anslag har en stark förankring i den utomspråkliga kontexten men det har exempelvis inte annonser, kungörelser eller meddelanden. Ett anslag kan inte stå

t.ex. i en dagstidning. (Nikula 1985, 11-12.) Följande exempel åskådliggör skillnaden mellan ett anslag och en annons.

- (2) Inom denna byggnad finnes automatisk brandalarmanläggning ansluten till brandkåren. Kontakter, ledningar och apparater få under inga förhållanden obehörigen beröras eller skadas, då härigenom risk förefinnes för falsk larmsignal. Överträdelse beivras. BRANDCHEFEN (11)

Det som är anmärkningsvärt här är att referenten saknas, man vet inte vilken byggnad som det här gäller. Detta slags text kunde inte stå i en dagstidning som annons utan skylten kan endast läsas i sin ursprungliga omgivning. Det är situationskontexten som präglar skyltspråket. (Nikula 1985, 12.)

Nikulas uppfattning om anslag är vederhäftig eftersom oavsett vilket slags information en skylt förmedlar, kan dess utseende eller placering i ett utrymme vara betydelsefullt. Ändå finns det svårigheter att ge en definition av skyltar. Om ett anslag är uppsatt på en anslagstavla, kan det då ses som en skylt? I många byggnader har jag stött på åtskilliga pappersark som liknar en skylt till utseendet och som mycket väl skulle kunna bli ersatta av en skylt.

Man bör här även lägga till en variant, nämligen ett klistermärke. Detta slags märke har ofta samma uppgift och utseende som en skylt i traditionell mening. I detta avseende kan ett klistermärke vara uppsatt i utrymmen och på ställen där budskap över huvud taget behöver förmedlas. Ett klistermärke har alltså samma funktion som en skylt och är betydligt billigare att framställa än en separat platta. Man kan nog diskutera om ett klistermärke (eller det ovannämnda pappersarket) har samma slags effekt som en separat platta försedd med text.

Sammanfattningsvis kan man säga att uppfattningen om en skylt är starkt beroende av skyltens yttre egenskaper. Det är enligt min uppfattning svårt att ge en täckande definition av begreppet skylt om man endast tar ställning till ordval, meningsbyggnad och texten som helhet. Då skall man utan tvekan ta hänsyn till de fysiska egenskaperna hos en platta eller ett pappersark för att kunna identifiera dem som en skylt.

2.3 Om meningsbyggnad och ordval i skylttexter

För vägmärken finns det speciella klassifikationer, som är utgivna av myndigheter. Vägmärken brukar delas in i förbudsmärken, varningsmärken, påbudsmärken, upplysningsmärken och tilläggstavlor. Syntaktiskt sett delar Sigurd (1973, 54-57) in skylttyper i sju olika grupper.

- A. Imperativkonstruktion
- B. Får-ej-konstruktion
- C. Äger-ej-konstruktion
- D. Förbjudet-att-y-a-konstruktion
- E. Y-ning-förbjudet-konstruktion
- F. Y-ning-förbjudes-konstruktion
- G. Förbud-mot-y-konstruktion

Med y (y-ning, y-a) betecknas här det som man måste eller inte får göra (Sigurd 1973, 54). Även om Sigurd hävdar att skylttexters utformning syntaktiskt sett är begränsad, kan en sådan här indelning tillämpas först och främst på vägmärkenas tilläggstavlor. Några generella slutsatser om syntaxen i skylttexter kan man således inte dra eftersom det mesta som Sigurd kommenterar är vägmärken och inte t.ex. skyltar inomhus. Observationerna som han gjort är av samma slag som man som trafikant intuitivt kan göra: att upplysningsmärkena har vit text på blå botten och att varningsmärkena har färgkombinationen röd-gul osv. Vägmärkena är dock ett intressant studieobjekt eftersom skyltens budskap kan uttryckas verbalt (d.v.s. med text) och icke-verbalt (med symboler) och de båda uttryckssätten kan ha samma effekt. Systemet för vägmärken är inte slutet och nya skyltar har införts i någon mån. (Sigurd 1973, 42-43.) Som sagt täcker Sigurds indelning inte alla slags skylttyper, som framgår av följande exempel (3).

(3) ÖNSKEBOKEN

Har du något du vill fira och vill att din släkt och dina vänner ska få veta vad du önskar dig? Skriv då din önskelista på www.onskeboken.nk.se

Vill du ha hjälp med att få din önskelista publicerad på internet? Lämna då din önskelista till Kundtjänst nedre plan.

Välkommen till Det Stora Varuhuset (101)

Nikkola har kompletterat Sigurds indelning med skylttyperna *här är*, *endast för* och *här gäller*. Ofta innehåller dessa skyltar bara ett enda ord och annars är språket mycket kortfattat. Stilen på skyltar liknar rubrikstil eller telegramstil. (Nikkola 1984, 26-28.) Koncentrerad stil i skylttexter betyder ofta att man utelämnar verb: skyltspråk karaktäriseras därför av korta nominalsatser. Nikkola konstaterar att man kanske respekterar skylten bättre om stilen på den är någorlunda stel. (Nikkola 1984, 65-66.)

En stor del av iakttagelserna om skyltspråk gäller ordval. Exempel på främmande och särpräglade ord är *undanbedes*, *bettleri*, *beträda*, och *beivras*. Av negationer förekommer ofta *ej* och *inte*, varav *ej* används för det mesta i Sverige jämfört med *inte*. Ett bekant fenomen är även förkortningar, vilket inte sällan beror på utrymmesbrist. Nybildningar och sammansättningar förekommer däremot inte ofta. (Nikkola 1984, 51-62.)

Antalet ord per skylt i Finland och Sverige är i Nikkolas (1984, 64) avhandling 3,2 respektive 3,8 ord per skylt. Detta kan absolut inte generaliseras eftersom Nikkola har studerat vägmärken och tilläggstavlor. Som det framgår av exemplen (2) och (3) kan en skylt innehålla flera ord, och det genomsnittliga antalet ord per skylt är givetvis inte det som Nikkola konstaterat. Nikkolas hela material bestod av 188 finlandssvenska och 191 rikssvenska skyltar, sammanlagt 379 skyltar (Nikkola 1984, bilaga 3). Nikkolas resultat är dock av betydelse eftersom variationen bland tillägsskyltar är ganska liten, d.v.s. meningarnas uppbyggnad är oftast densamma och nya skylttexter utformas på det vedertagna sättet.

2.4 Kanslisvenska

Skyltspråk liknar stilistiskt sett s.k. kanslisvenska i många avseenden. Kanslisvenska är språk som myndigheterna använder i offentliga skriftliga dokument. Eftersom offentliga dokument är riktade mot allmänheten, skall språket vara opersonligt, konservativt, försiktigt, entydigt och koncentrerat. Opersonligheten realiseras genom att skribenten bör undvika individuella drag i språkbruket eftersom dokument representerar myndigheter. Opersonligheten betyder också att dokumenten inte är riktade mot individer utan snarare ett folk. Därför undviks även definitiva personsobjekt. (Teleman och Wieselgren 1980, 97-98.)

Kanslisvenskan är konservativ eftersom stilen skall anpassa sig till den officiella språknormen och samtidigt vara begriplig generation efter generation. Detta har givit upphov till en fast etablerad stil som ofta karaktäriseras av syntaktiska klichéer. En relativt ålderdomlig stil har också den enkla fördelen att den ger större prestige. Försiktighet i kanslisvenskan betyder att värderingar undertrycks och att man undviker känslöbetonade ämnen samt att man i allmänhet underdriver. För att misstolkningar inte skall uppstå, strävar man efter entydighet. Sammanfattningsvis kan konstateras att kanslisvenskan framför allt är koncentrerad. (Teleman och Wieselgren 1980, 98-100.)

Liljestrand (1993) tillägger att förutom kanslisvenska finns det även andra typer av offentlig svenska: det gamla lagspråket, krångelsvenska och funktionell bruksvenska. Det gamla lagspråket används numera inte men är bekant från gamla lagböcker. Enligt Liljestrand karaktäriseras kanslisvenskan av en syntax och ett ordförråd som starkt präglas av latinet och tyskan. Liljestrand 1993, 116-117.)

3 SKYLTLAR SOM TALAKTER

Vid sidan av att man tidigare har undersökt grammatiska och syntaktiska särdrag i skylttexter, har Nikula (1985) funnit det meningsfullt att tillämpa talaktsteorin när man studerar skylttexter. Skyltar kan betraktas som talakter oavsett skylttextens längd; korta skylttexter, t.ex. *tryck*, kan likaväl tänkas bilda en fullständig text. Med hänsyn till situationskontexten kan ordet *tryck* omskrivas med ungefär *Du ska trycka för att öppna dörren*. (Nikula 1985, 10; 29).

Talaktsteorin presenterades ursprungligen av J. L. Austin i *How to Do Things with Words* 1962. Den baserar sig på tanken hur man går till väga språkligt för att samarbeta och Austins grundtanke var att meningar kan tänkas vara språkliga handlingar, *talakter*. Austin (1962, 3; 6) skiljer mellan två typer av satser, *konstativa satser* och *performativa satser*. Exempel på dessa två typer av satser ges i (4a) – (4d). Exempelen är mina.

- (4) a. Jyväskylä är en stad
- b. Det finns 5,2 miljoner invånare i Finland
- c. Jag ber om ursäkt att jag stör er

d. Jag lovar att komma klockan sju

De två första satserna (4a) – (4b) uttrycker något som är sant och verkligt (konstaterar något), de är konstativa satser. Exempelen (4c) – (4d) är performativa, de är handlingar.

Performativa yttranden regleras av *felicitevillkor*. Det betyder att den som yttrar, måste ha en viss ställning, t.ex. är det prästen och inte vem som helst som viger ett brölloppar. Dessutom måste handlingen utföras på ett visst sätt. För en vigselceremoni finns det vissa regler och i fråga om felicitevillkoren skall dessa regler följas för att man skall lyckas med handlingen. Felicitevillkor kan enligt Dahllöf även översättas som *lyckosamhetsvillkor* (Dahllöf 1999, 165-167.)

Illokut styrka är en dimension i talaktsteorin som anger att talaren har ett visst syfte med sina yttranden och att mottagaren skall igenkänna detta syfte. I samband med illokut styrka innehåller ett yttrande en betydelsedel till, *ett propositionellt innehåll (sanningsvillkor)*. De här båda aspekterna ingår i förståelsen av ett yttrande och man formulerar knappast ett yttrande endast för att meddela t.ex. det propositionella innehållet. Det propositionella innehållet kan ytterligare karakteriseras med distinktionen sann-falsk och den illokuta dimensionen med distinktionen lyckad-misslyckad. (Dahllöf 1999, 167-169.)

Yttranden kan parafrastras så att den propositionella delen blir synlig. Dahllöfs (1999, 167) exempel på det är följande: *Du öppnar dörren. – Det är så att du öppnar dörren.; Öppna dörren! – Gör så att du öppnar dörren!; Öppnar du dörren? – Är det så att du öppnar dörren?* Satsens form anger inte alltid, att satsen innehåller en viss illokut styrka även om den uttrycker en viss proposition eftersom den mänskliga kommunikationen ofta är fri och informell. Exempelvis är satsen *Du kommer dit i morgon* lika väl en fråga, ett påstående, en uppmaning som ett löfte. (Dahllöf 1999, 167-168.)

I talaktsteorin delas yttrandena in i *lokut*, *illokut* och *perlokut akt*: ett yttrande innehåller dessa tre talakter samtidigt. Som den fjärde kategorin till indelningen hör också de fysiska händelserna när man yttrar sig, d.v.s. säger någonting. Den lokuta akten innebär att i allmänhet säga något. Med den illokuta akten menas den avsikt som finns bakom yttrandet. Ett yttrande har också konsekvenser som realiseras t.ex. som tankar och åsikter hos den som yttrandet är riktat mot. Perlokut akt är dessa konsekvenser. (Austin 1962, 92-101.) Lokut akt

kan ytterligare delas in i tre kategorier: *fonetisk akt* är benämningen för att producera ljud, *fatisk akt* betyder att man använder bokstäver och ord efter ett visst mönster (grammatiken), *retisk akt* är att orden har en referent och referenten är bestämd. (Dahllöf 1999, 168.)

I skyltar kan man igenkänna lokut, illokut och perlokut akt; de fysiska händelserna utelämnas eftersom skylten informerar så att säga passivt. Skylten som illokut akt kan motiveras genom att skylten över huvud taget finns till och budskapet är framfört med symboler och/eller text. Skyltens budskap leder till att man handlar på ett förväntat sätt eller förbigår skylten och detta motsvarar den perlokuta akten. Det väsentligaste med skyltning är att man vill att människor handlar på ett önskat sätt och man gör det med avsikt. Detta är den illokuta akten. Propositionellt innehåll (den oföränderliga betydelsen hos en skylttext) i exempel (1b) *Obehöriga äga ej tillträde* är att inträde är begränsat.

Man kan känna igen en performativ sats genom att urskilja ett performativt verb i yttrandet. Sådana verb är t.ex. *be* och *lova* i fraserna *Jag ber dig att komma* och *Jag lovar att diska i kväll* som på ett konkret sätt markerar att det är fråga om en performativ sats. I en konversation producerar man dock sällan performativa verb, och andra tecken på en performativ sats är ordföljd, betoning och intonation. (Yule 1996, 49-50.) Dahllöf (1999, 169) tillägger att sammanhanget avslöjar den illokuta styrkan i ett yttrande. Illokut styrka kan även göras synlig på ett konventionellt sätt genom att använda modus: frågor, befallningar och påståenden. (Dahllöf 1999, 169.)

Talakter kan i allmänhet urskiljas genom yttrandets form. Om ett yttrande däremot har en annan struktur jämfört med yttrandets funktion, är det fråga om en *indirekt talakt*. När man vill vara artig uttrycker man sig indirekt i många fall (artighet och indirekthet diskuteras närmare i kapitel 4 där teorin om artighet presenteras) (Yule 1996, 54-55, Verschueren m.fl. 1995, 502.) När man t.ex. frågar *Kan du låna mig pengar?* är det fråga om en interrogativ sats och det framgår av satsens form. Nikula (1985, 30) ger följande skylttext som exempel (5) på en indirekt talakt. När det gäller formen rör det sig om ett konstaterande men man har yttrat satsen för att varna någon.

(5) Isen är svag

Ett exempel på en indirekt talakt är även termen retorisk fråga som kom till långt före talaktsteorin. Att en retorisk fråga har en form som en fråga och att man inte inväntar svar på den gör att den är en indirekt talakt. Andra möjligheter till indirekthet är t.ex. modus och intonation. (Dahllöf 1999, 170.)

Det visade sig senare att Austins uppfattning om yttranden inte var helt tillfredsställande och teorin har kompletterats bl.a. av John R. Searle. Searle (1979, 9) påpekar bl.a. att Austins verblistor beskriver illokuta verb i engelskan, inte själva illokuta akter. En annan svaghet i Austins taxonomi är att den inte bygger på tydliga principer. Enligt Leiwö m.fl. (1992) har Searle i sin tur misslyckats med att skapa en allmängiltig teori gällande förhållandet mellan talakter och den psykologiska verkligheten. Det bör dock påpekas, såsom även Nikula (1985, 32) gör, att det inte är meningsfullt att använda talaktsteorin med alla dess möjliga tolkningar för att förstå skyltar som talakter i detta sammanhang.

Nikula (1985, 33) anser att Austins indelning i konstativa och performativa yttranden är tillfredsställande när man analyserar skylttexter. Konstativa yttranden förekommer i skyltar som ger upplysningar och kallas av Nikula *äkta upplysningar*. Till gruppen *äkta upplysningar* hör skyltar av typ *där är* och *här finns* varav den sistnämnda i allmänhet utgör en stor del av skyltar. Sådana skyltar står utanför en plats eller ett utrymme som skylten refererar till, t.ex. biblioteket, stadsteatern, järnvägsstationen. Till denna grupp hör även andra skyltar och till och med reklamskyltar som anger vilken affär det är frågan om. Skyltar som hänvisar till en mer eller mindre fjärran plats är vanligtvis försedd med en pil som anger riktningen. (Nikula 1985, 33-34.) Exempel på *äkta upplysningar* är (6a) – (6d).

- (6) a. Kirurgmottagning (9)
- b. VÅN. 8 TR. (63)
- c. BioMag (152)
- d. Produkter till normalpris (166)

Performativer bildar en mångsidigare grupp bland skylttexter. Sådana skyltar delas in i varningar, uppmaningar och påbud samt förbud. (Nikula 1985, 35-40.) Skyltar som indirekt förmedlar information ses som indirekta talakter. I exempel (7) ger man upplysningar om att underhållsarbete sker på normal kontorstid. Dels varnar skylten för hal gångväg och dels för att man (delvis) färdas på eget ansvar (jfr. Nikula 1985, 45).

(7) Snöröjes och sandas endast under ordinarie arbetstid (336)

Skyltar som indirekta talakter delas in enligt Nikula (1985, 43-47) i indirekta varningar, indirekta uppmaningar samt indirekta förbud. Indirekta varningar kan även vara äkta upplysningar och Nikulas (1985, 45) exempel på det är *Livsfarlig ledning* som dels varnar för något och dels ger upplysningar om något. En indirekt talakt kan samtidigt innebära även upplysning, påbud och varning. Ur fotgängarens synvinkel betyder skylttexten *Skyddsväg* att den är en upplysning och påbud. Ur bilistens synvinkel betyder det en varning. (Nikula 1985, 46.) Sigurds (1973, 47) exempel på samma sak är ett trafikmärke som anger platsen för ett övergångsställe: det är en upplysnings- eller varningsmärke beroende på från vilken synpunkt man ser saken.

4 BROWNS OCH LEVINSONS TEORI OM ARTIGHET

4.1 Socialt ansikte

För att komplettera förståelsen av skylttexter skall även artighet diskuteras i denna avhandling. En viktig faktor, när det gäller skyltning, är att man skriver passande text vid vartenda tillfälle. Artighet ingår naturligtvis i det. Med hänsyn till avhandlingens syfte skall teorin om artighet inte presenteras utförligt eftersom det för mitt vidkommande inte är meningsfullt. Det väsentliga i teorin om artighet kommer att presenteras i detta kapitel (jfr även Keltto 1992).

Browns och Levinsons (1987) teori om artighet baserar sig på att människor som fullvuxna och kompetenta medlemmar i ett samhälle har ett socialt ansikte (eng. *face*). Dessutom antas det att varje fullvuxen individ har förmågan att handla på ett rationellt sätt och vetskapen om det offentliga, sociala ansiktet är universell och oberoende av kulturella skillnader. Ansiktet är den bild av människan, jagföreställningen, som var och en vill ha för sig själv. Det sociala ansiktet kan upprätthållas, utvecklas och det kan även förloras. Ansiktet är en viktig del i den mänskliga interaktionen. Eftersom ansiktena är sårbara och man vill upprätthålla varandras ansikten, strävar man efter Kooperation i interaktionen. (eng. *maintain the face*). (Brown och Levinson 1987, 61-62.)

Socialt ansikte är indelat i två aspekter, positivt och negativt ansikte. Negativt ansikte betyder att individen har en handlingsfrihet, att han vill vara fri från andras bestämmande. Positivt ansikte är däremot individens personlighet och individen vill att andra accepterar hans personlighet. Ansiktena kan ses även som önskningar (eng. *wants*); i negativt ansikte ingår en önskan om att ens handlingar inte hindras av andra, i positivt ansikte ingår en önskan om att ens önskningar intresserar andra. (Brown och Levinson 1987, 61-62.)

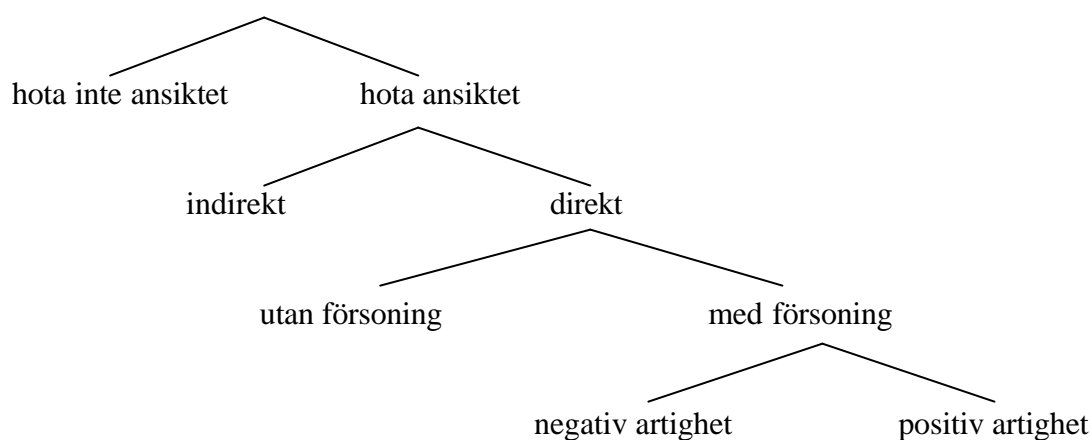
När man umgås med människor är det nästan oundvikligt att man som talare hotar mottagarens ansikte (eng. *face threatening acts, FTA*) eller tvärtom. Hot mot mottagarens negativa ansikte betyder att talaren inte undviker att ingripa i mottagarens handlingsfrihet. Talaren pressar mottagaren med en framtida handling genom befallningar, begäran, förslag, genom att ge råd, med påminnelser, hot, varningar och utmaningar. Talaren kan även pressa med sådana framtida handlingar (som erbjudanden och löften) som mottagaren kan acceptera eller tacka nej till. Därtill kan talaren "önska" sig någon egenskap eller redskap som mottagaren har genom att uttrycka komplimanger, avundsjuka, beundran eller genom att uttrycka starka känslor (sådana som åtrå, hat, avsky eller ilska) mot mottagaren. (Brown och Levinson 1987, 65-66.)

När talaren inte bryr sig om mottagarens känslor eller önskemål, är det fråga om hot mot mottagarens positiva ansikte. Talaren kan ha en negativ bild av några delar av mottagarens positiva ansikte. Detta realiserar genom uttryck för ogillande, kritik, förakt eller hån, förebråelse, beskyllning och förnärmelse. Talaren kan strunta i mottagarens positiva ansikte genom att uttrycka våldsamma känslor, skamlöshet, berätta dåliga nyheter om mottagaren, diskutera känsliga ämnen, genom att vara grovt motvillig till samarbete och kalla mottagaren nedsättande, avsiktligt eller inte. (Brown och Levinson 1987, 66-67.)

Det är också talarens ansikte som kan hotas. Detta sker genom att talaren uttrycker tack eller ursäkter, att man accepterar mottagarens tack, ursäkter eller erbjudanden, genom respons på mottagarens blunder, genom löften och erbjudanden utan täckning. Talarens ansikte skadas direkt genom böner om förlåtelse, (talarens) ursäkter, acceptering av komplimanger, okontrollerade emotioner samt att man håller på att förlora fysisk kontroll, självförödmjukelse, att man erkänner sig skyldig eller ställer sig till svars för något. (Brown och Levinson 1987, 67-68.)

4.2 Strategier vid hot mot ansikte

Eftersom ansiktena är sårbara, strävar man efter att undvika hot mot ansikte eller man handlar så att hotet mot ansiktet är så litet som möjligt. Då tar man hänsyn till följande tre aspekter: man önskar resonera om innehållet i ett hot mot ansiktet, att man vill vara effektiv, man vill upprätthålla mottagarens ansikte ända in i det sista. (Brown och Levinson 1987, 68.) Man kan naturligtvis undvika att hota ansiktet men om man bestämmer sig för att göra det, finns det flera strategier för det (se figur 1).

Figur 1 *Strategier vid hot mot ansiktet*. (Brown och Levinson 1987, 69.)

Översättningen är min.

Att uttrycka sig direkt (eng. *on record*, översatt till *direkt handling* av Keltto 1992) betyder att alla deltagare i interaktionssituationen är medvetna om talarens avsikter och hur talaren sedan handlar. Indirekt strategi (eng. *off record*) är att talarens kommunikativa avsikter inte kan identifieras. Den indirekta strategin realiseras i språkbruk genom metaforer, ironi, retoriska frågor, underdrift och tautologi. När hotet mot ansikten är förhållandevis litet, som i samband med brådska eller när man vill vara effektiv, kan talaren uttrycka sig direkt, klart, entydigt och koncist. Denna strategi sker utan försoning (eng. *without redressive action*). Om man däremot vill försona eventuella skador mot ansiktet, använder man en försoningsstrategi. (Brown och Levinson 1987, 68-70.)

Strategin med försoning (eng. *with redressive action*) leder till positiv och negativ artighet (eng. *positive politeness, negative politeness*). *Positiv artighet* är riktad mot mottagarens

positiva ansikte. Talaren ser mottagaren som en medlem av en grupp och att mottagarens egenskaper är omtyckta. Talaren ställer sig således positiv till mottagaren och är intresserad av dennes behov. *Negativ artighet* används för att tillfredsställa mottagarens negativa ansikte (att individen har en handlingsfrihet). Talaren är då medveten om mottagarens behov och anspråk på handlingsfrihet. Talaren vill inte ingripa i mottagarens handlingsfrihet genom att uppträda osynligt, formellt och begränsat. När man är tvungen att utföra ett hot mot ansiktet, försonas det med ursäkter, passivformer och andra förmildrande handlingar. Talaren ger mottagaren möjlighet att fly undan situationen. (Brown och Levinson 1987, 70.)

Brown och Levinson (1987) hävdar att man tenderar att välja samma strategi under samma förhållanden och att olika strategier har vissa fördelar i olika situationer. Genom att använda direkt strategi kan man visa att man inte manipulerar mottagaren och att man strävar efter klarhet. Man kan gå rakt på sak utan försoning (eng. *non-redressed, bald-on-record*) för att vara effektiv och man kan visa att man inte vill skada ansiktet genom att vara rättfram. Om man vill ge (eng. *redressive action*) framställningen en försonande prägel använder man antingen positiv artighet eller negativ artighet. Den förra tillfredsställer mottagarens positiva ansikte i viss mån och den senare mottagarens negativa ansikte till en viss grad. När man uttrycker sig med indirekt strategi behöver man inte ta ansvar för skador mot ansiktet. Dessutom kan man tillfredsställa mottagarens negativa ansikte bättre än med negativ artighet. (Brown och Levinson 1987, 71-73.)

4.3 Samarbetsprincipen

I all språklig kommunikation strävar människor efter samarbete. Samarbete behöver man för att nå de mål som deltagarna i en konversation har. På denna tanke baserar sig filosofen Grices (1975) begrepp *samarbetsprincip* (eng. *cooperative principle*). Samarbetsprincipen förutsätter även att man kan handla förnuftigt, att man är rationell. Principen gäller även skriven text där samarbete sker mellan skribent och läsare. I varenda kommunikationssituation väljs det bästa möjliga handlingssättet för att åstadkomma de önskade resultaten. Även syftet med kommunikationen kan fungera som vägledning i ett samtal. Med hjälp av bidrag från samtalspartnern förs samtalet vidare får att nå de mål som parterna har. (Dahllöf 1999, 156-157.) Samtalsprinciper kallas av Grice *maximer*:

- Kvantitet: Säg lagom mycket! – Man bör ge lagom mycket (...) information, med tanke på vad sammanhanget kräver.
- Kvalitet: Försök tala sanning! – Yttrandena skall vara uppriktiga (...) och välgrundade (...). Styrkan hos detta krav beror på kontexten.
- Relation/relevans: Var relevant! – Det som sägs skall vara motiverat av samtalets syfte och aktuella stadium. (...).
- Sätt: Var tydlig! – Yttrandena bör vara så begripliga och lättfattliga som möjligt (...). Man skall inte slösa bort tid och energi på krångel, med andra ord. (Dahllöf 1999, 157.)

I ett samtal följer man dessa maximer och förutsätter det även av andra. Antaganden bakom det sagda framgår av sammanhanget, det behöver inte utsägas. Detta kallas för *konversationell implikatur*. Man kan alltså inte betrakta ett samtal o.dyl. helt löst, utan situationen är starkt medverkande. Maximerna kan man naturligtvis inte alltid visa respekt för, de kan brytas med *överträdelse* (t.ex. genom att ljuga), *avbrytande* (man avbryter samtalet tillfälligt), *kollision* (två olika maximer kommer i konflikt med varandra) och *hån* (situationen måste tolkas om på en djupare nivå). (Dahllöf 1999, 158-159.)

Grices maximer fungerar på den allmänna planen och de skall ses som generaliseringar. De ger inte några utförliga förklaringar utan ger närmast riktlinjer för kommunikationssituationer. (Dahllöf 1999, 159, 165; Brown och Levinson 1987, 95.) Skyltar kan anses motsvara Grices maximer i alla punkter och av denna anledning kan skyltens uppgift definieras på följande sätt: skylten skall ge lagom sann information på ett tydligt sätt och med riktig referent. Kraven gällande effektivitet är ändå mycket större än i en vanlig interaktionssituation mellan individer. I en diskussion kan man t.ex. be att motparten upprepar eller preciserar det sagda om man inte förstår men skylten kan inte försäkra att budskapet når fram.

4.4 Hur artighetsstrategier realiseras i interaktionssituationer

I det följande ges en översikt av hur artighetsstrategier realiseras i språket. Konkreta exempel på olika realisationer ges sedan i analysdelen (kapitel 5). Eftersom skyltar är passiva deltagare i interaktionssituationer, realiseras vissa strategier inte alls.

Direkt strategi (eng. bald-on-record) används när man vill vara effektiv i kommunikationssituationen. Talaren vill då hota mottagarens ansikte hellre än att tillfredsställa det. Direkt strategi används i två typer av situationer: 1) när hotet mot ansiktet är minimerad och 2) när man hotar ansiktet, minimeras hotet implicit. Att uttrycka sig direkt lönar sig således i situationer (t.ex. i brådska) då risken för att skada ansiktet är liten. Den första typen (1) av direkt strategi realiserar i språkbruk som direkta imperativer. Den andra (2) typen av direkt strategi är orienterad mot själva ansiktet och den realiserar genom välkomst- och avskedshälsningar samt erbjudanden. Direkt strategi motsvarar också Grices maximer (se avsnitt 4.3) som anger riktlinjer för lyckad och effektiv kommunikation. (Brown och Levinson 1987, 94-99.)

Positiv artighet realiserar i form av 15 strategier (Brown och Levinson 1987, 101-129.). Som det redan framgått ovan, är positiv artighet riktad mot mottagarens positiva ansikte. Talaren visar respekt för mottagaren och är intresserad av dennes personlighet och behov. (Brown och Levinson 1987, 101-103.) Översättningarna av de enskilda namnen på strategierna i det följande är av Keltto (1992) om inte annat anges.

Positiv artighet:

- Strategi 1: Ta hänsyn till lyssnaren. Man tar hänsyn till mottagarens önskningar, behov och yttre egenskaper (Brown och Levinson 1987, 103-104.)
- Strategi 2: Överdriv. Man kan överdriva genom intonation och betoning eller använda överord. (Brown och Levinson 1987, 104-106.)
- Strategi 3: Intensifiera intresset. Man talar som om man berättade en historia och skapar således ett livligt intryck. (Brown och Levinson 1987, 106-107.)
- Strategi 4: Betona samhörighet (min översättning). Man betonar samhörighet t.ex. genom att använda förtroliga tilltalsord. (Brown och Levinson 1987, 107-108.)
- Strategierna 5-6: Sträva efter enighet och undvik oenighet. Man samspekar genom att samtycka till motpartens repliker. Man strävar efter enighet och vid behov låtsas göra det. (Brown och Levinson 1987, 112-117.)
- Strategi 7: Förutsätt och skapa samhörighet. Man samspråkar ditt och datt, man framhäver det som det är frågan om. (Brown och Levinson 1987, 117-124.)
- Strategi 8: Skämta (Brown och Levinson 1987, 124.)
- Strategi 9: Betona att mottagarens önskningar respekteras (min översättning) (Brown och Levinson 1987, 125.)

- Strategi 10: Lova eller erbjuda något (Brown och Levinson 1987, 125).
- Strategi 11: Var optimistisk (min översättning) (Brown och Levinson 1987, 126-127).
- Strategi 12: Räkna båda med i aktiviteten. Man använder pronomenet *vi* för att betona Kooperation. (Brown och Levinson 1987, 127-128.)
- Strategi 13: Motivera handlingen (Brown och Levinson 1987, 128-129).
- Strategi 14: Hävda ömsesidighet (Brown och Levinson 1987, 129).
- Strategi 15: Ge gåvor. Det kan vara såväl konkreta gåvor som abstrakta, t.ex. sympati, förståelse och Kooperation. (Brown och Levinson 1987, 129.)

Negativ artighet för sin del realiserar i form av 10 strategier. Negativ artighet riktas mot mottagarens negativa ansikte som betyder att mottagaren har (eller han vill att han har) en handlingsfrihet och att hans handlingar inte hindras av andra. Då positiv artighet gäller förtroligt beteende, betyder negativ artighet framför allt att man respekterar. (Brown och Levinson 1987, 129.) Översättningarna av de enskilda namnen på strategierna i det följande är av Keltto (1992) om inte annat anges.

Negativ artighet:

- Strategi 1: Konventionell indirekthet (min översättning). Man använder yttranden som är indirekta: Indirekta talakter är en betydande del av konventionell indirekthet. (Brown och Levinson 1987, 132-145.)
- Strategi 2: Fråga, gardera sig. Talaren antyder att innehållet i framförandet delvis är sant och relevant. (Brown och Levinson 1987, 145.)
- Strategi 3: Pessimism. Talaren är medveten om att mottagaren inte tar ställning till talarens önsknings. (Brown och Levinson 1987, 173.)
- Strategi 4: Reducera intrånget. Maktrelationen mellan talaren och mottagaren är obalanserad. (Brown och Levinson 1987, 176-178.)
- Strategi 5: Visa vördnad. Talaren respekterar mottagaren och ringaktar sig själv. (Brown och Levinson 1987, 178.)
- Strategi 6: Be om ursäkt. Man försonar hotet mot ansiktet genom att antyda att man hotar ansiktet motvilligt. (Brown och Levinson 1987, 187-190.)
- Strategi 7: Göra sig opersonlig (min översättning). Man undviker pronomenen *jag* och *du*. Man använder passivformer och producerar yttranden som liknar konstater. (Brown och Levinson 1987, 190-206.)

- Strategi 8: Betona hotet mot ansiktet som en allmängiltign regel (min översättning). Man antyder att hot mot ansiktet inte kan undvikas p.g.a. omständigheterna. (Brown och Levinson 1987, 206-207.)
- Strategi 9: Nominalisera (min översättning). Man använder hellre nominalsatser än verbalsatser och gör således avståndet mellan handlingen och personen större. (Brown och Levinson 1987, 207-209.)
- Strategi 10: Skuld känslan. Talaren uttrycker på förhand sin tacksamhet mot mottagaren och förbigår mottagarens tacksamhetsskuld till talaren. (Brown och Levinson 1987, 210-211.)

Indirekt strategi (eng. off-record) realiseras i form av 15 strategier. Översättningarna av de enskilda namnen på strategierna i det följande är av Keltto (1992) om inte annat anges.

- Strategi 1: Ge en vink (min översättning). Man ger mottagaren en vink om talarens önskningar. (Brown och Levinson 1987, 213-215.)
- Strategi 2: Ge möjlighet till tankeförbindelser (Brown och Levinson 1987, 215-216).
- Strategi 3: Förmoda (min översättning). Man antar att mottagaren har gjort något även om det inte är sant och således ger mottagaren upphov till handlingen. (Brown och Levinson 1987, 217.)
- Strategi 4: Underdriv. Detta gör ett brott mot Grices kvantitetsmaxim (se kapitel 4). (Brown och Levinson 1987, 217-219.)
- Strategi 5: Överdriv. Denna strategi gör ett brott mot Grices kvantitetsmaxim. (Brown och Levinson 1987, 219-220.)
- Strategi 6: Upprepa (min översättning). Man använder tautologier och gör igen ett brott mot kvantitetsmaximen. (Brown och Levinson 1987, 220-221.)
- Strategi 7: Använd motsättningar (min översättning). Man tar inte ställning till frågan genom att "säga ja och nej". Brott mot kvalitetsmaximen uppstår även här. (Brown och Levinson 1987, 221.)
- Strategi 8: Var ironisk (brott mot kvalitetsmaximen) (Brown och Levinson 1987, 221-222).
- Strategi 9: Använd metaforer (min översättning). Metaforer kan användas medvetet (direkt strategi) men det som talaren egentligen menar med metaforen är indirekt. Brott mot kvalitetsmaximen uppstår igen. (Brown och Levinson 1987, 222-223.)
- Strategi 10: Ställ retoriska frågor (brott mot kvalitetsmaximen) (Brown och Levinson 1987, 223-225).

- Strategi 11: Var tvetydig (min översättning), detta gör brott mot sättsmaximen (Brown och Levinson 1987, 225).
- Strategi 12: Var obestämd (min översättning). Man producerar yttranden som är otydliga (brott mot sättsmaximen). (Brown och Levinson 1987, 226.)
- Strategi 13: Generalisera (min översättning). Man använder generaliseringar för att kritisera. (Brown och Levinson 1987, 226.)
- Strategi 14: Hotet mot ansiktet är inte riktad mot en viss person (Brown och Levinson 1987, 226-227).
- Strategi 15: Använd ofullständiga yttranden och ellips (min översättning). Man "fullbordar" inte hotet mot ansikte. Denna strategi gör ett brott mot sätts- och kvantitetsmaximen. (Brown och Levinson 1987, 227.)

Med hjälp av teorin om artighet kan man bättre förstå olika slags skylttexter och vilka strategier man har när man vill vara artig. Eftersom en skylt är en passiv deltagare i interaktionssituationen, är det viktigaste med skylttexters formuleringar att mottagaren handlar på ett önskat sätt. Alla skyltars propositionella innehåll är att mottagaren respekterar budskapet eller upplysningen som skylten förmedlar. Det är därför intressant att undersöka hur man vill reglera människors beteende och hur mycket man använder artighet.

I följande kapitel studeras hur artighetsstrategier realiserar i skylttexter och vilka strategier som förekommer. Artighetsstrategier som realiserar i skylttexter presenteras närmare i avsnitt 5.8. Eftersom teorin om artighet baserar sig på aktiv kommunikationen mellan människor, realiserar inte alla strategier i skylttexter. Sådana strategier kräver en levande motpart och är mestadels gäller mestadels positiv artighet.

5 ANALYS AV MATERIALET

5.1 Översikt

För denna avhandling samlades material in genom att fotografera eller skriva ner 569 skylttexter i Sverige och Finland. Merparten av skyltar stod inne i byggnader i sådana utrymmen dit allmänheten har tillgång: sjukhus, flygplatser, affärer, butiker, varuhus, banker, järnvägsstationer, teatrar, bibliotek, kollektivtrafiken osv. Städer och kommuner som besöktes i Sverige var Göteborg, Stockholm, Stockholm-Arlanda flygplats, Sundbyberg och Uppsala; i Finland Helsingfors, Helsingfors-Vanda flygplats, Jyväskylä, Vasa och Åbo. Hela materialet finns med i bilagan och skylttexterna är numrerade i den ordning som de fotograferades eller skrevs ner.

I detta kapitel kommer jag att gruppera det insamlade materialet efter Nikulas (1985) förslag: konstativa, performativa och indirekta skylttexter. En kategori till är nödvändig eftersom en och samma skylt kan samtidigt innehålla såväl konstativa, performativa som indirekta yttranden. Denna tilläggskategori utgör således kombinationer av de tre ovannämnda kategorierna. Artighetsteorin och realisationen av olika artighetsstrategier studeras genom att identifiera olika strategier i skylttexter.

Fel i skylttexter kommer också att diskuteras i avsnitt 5.6 och likaså vilka feltyper som är mest påfallande. Dispositionen av ord och satser på skyltar samt typsnittet diskuteras i avsnitt 5.7. Det har även uppstått vissa regelbundenheter i skylttexters utformning och inspirerad av detta skall jag försöka skapa en modell för det, ett "skyltschema". Exempel på överdrifter är t.ex. användning av utropstecken som även presenteras i avsnitt 5.7.

I tabell 1 presenteras det insamlade materialet och antalet konstativa, performativa och indirekta skylttexter samt skyltar som innehåller en kombination av konstativa, performativa och indirekta yttranden. Hypotesen här är att det i Finland finns flera direkta (d.v.s. performativa) skylttexter än i Sverige.

Tabell 1 Konstativa, performativa och indirekta skylttexter samt kombinationer

		konstativa	performativa	indirekta	kombinationer	totalt
rikssv.	f	118	101	35	26	280
	%	42,1	36,1	12,5	9,3	100,0
finlandssv.	f	139	76	53	21	289
	%	48,1	26,3	18,3	7,3	100,0
totalt	f	257	177	88	47	569
	%	45,2	31,1	15,5	8,3	100,0

Det sammanlagda antalet skylttexter är 569 varav 280 är från Sverige och 289 från Finland. Procentuella andelar gällande konstativa skylttexter är i Sverige 42,1 och Finland 48,1. Procenten för performativa skylttexter i Sverige och Finland är 36,1 respektive 26,3 och för indirekta skylttexter 12,5 respektive 18,3. Kombinationernas antal är minst, i Sverige 9,3 % och i Finland 7,3 %. Andelen konstativer, performativer, indirekta och kombinationer i hela det insamlade materialet är 45,2 %, 31,1 %, 15,5 % och 8,3 %.

I Sverige finns det enligt tabell 1 flera performativa skylttexter och kombinationer än i Finland. För att studera indirekthet i skylttexter är det intressant att jämföra indirekta och performativa skylttexter. Direkta skyltar förekommer i de båda länderna i ett större antal men i Finland är skillnaden i det procentuella antalet mindre än i Sverige. Resultaten motsvarar inte min hypotes om att det i Finland finns flera direkta skylttexter. Konkreta exempel på skylttexter ges nedan i avsnitten 5.2-5.7 och fördelningen direkt/indirekt studeras med artighet som referensram i avsnitt 5.8. Förklaringar för det större antalet direkta (performativa) skylttexter i Sverige skall jag också försöka hitta.

5.2 Konstativa skylttexter

Konstativa skylttexter bildar den första stora gruppen bland skyltar. Här hör upplysningar av två typer: *här finns*-skyltar och *där är*-skyltar. Karaktäristiskt för *här finns*-skyltar är att de är uppsatta i närheten av skyltens referent. *Där är*-skyltar är ofta försedda med en pil. (Nikula 1985, 32-34.) Konstativa skyltar påträffas överallt där bebyggelse finns och antalet konstativa skylttexter bland de rikssvenska beläggen är 118 och det sammanlagda antalet rikssvenska skylttexter är 280. I materialet från Finland finns det 139 konstativa skylttexter av 289. Det sammanlagda andelen är 45,2 % (257 stycken) av det insamlade materialet. Exempel på konstativa skylttexter ges i (8a) – (8j).

- (8) a. Ortopedimottagning (8)
- b. STÅDRUM (16)
- c. UT (32)
- d. BIBLIOTEK (53)
- e. Vi har öppet:
       mån-fre 05.45-24.00
       lör   05.45.-24.00
       sön   07.00-24.00
       Pressbyrån (118)
- f. Plan 02 (261)
- g. Stängt (306)
- h. Ersättningsbuss för SJ-fjärrtåg (336)
- i. SNABBDISK
       Korta frågor, reservationer, Beställningar från magasin
       EJ KÖLAPP (364)
- j. Information om anslutningsförbindelser och inskränkningar i enskilda tågs
       dagliga turer finns på infotavlan på plattformen. (395)

Även om konstativa skyltar ofta innehåller ett enda ord som i (8a) – (8d) och (8g), förekommer det skyltar med längre texter. Exempel (8e) kan även ha indirekt funktion. Enligt skylten stänger butiken kl. 24.00 vilket indirekt uppmanar kunder att gå ut vid den tiden. Skylten kan även fungera tvärtom: det lönar sig att vänta (och inte gå någon annanstans) tills butiken öppnar om klockan t.ex. råkar vara 5.40 på måndag morgon.

Många konstativa skyltar innehåller flera upplysningar i form av långa förteckningar som i (9a) – (9c).

- (9) a. INSTITUTIONEN FÖR NORDISKA SPRÅK
Centret för språkbad och flerspråkighet
Centret för forskning i fackspråklig kommunikation
Tolkning (420)
- b. DEJOURPOLIKLINIK
INTENSIV- OCH HJÄRTÖVERVAKN.AVD.
T-BÄDDAVDELNING
OBSERVATIONS- OCH HJÄRTÖVERVAKN.AVD. (482)
- c. 220 förstahjälpkl
935 kl.fys.avd./EKG
940 röntgenavd.
946 angio-kard.avd.
soc.arbetarna
cafeteria (551)

Lägg märke till förkortningarna i (9c): brist på utrymme är det främsta skälet till användningen av förkortningar. Nikkola (1984, 61) konstaterar att det ibland är onödigt att av utrymmesskäl använda förkortningar, t.ex. *o.* istället för *och* där man vinner bara två bokstäver. I exempel (9c) är det dock meningsfullt att (av utrymmesskäl) använda förkortningen *angio-kard.avd.* i stället för det fullständiga namnet *angio-kardiologisk(a) avdelning(en)*. Andra vanliga förkortningar enligt Nikkola (1984, 61) är *kl.*, *tim*, *min*, *km*, och *nr*.

Förkortningarna kan vålla problem i några fall. I större byggnader som t.ex. sjukhus och flygplatsens terminalbyggnader använder man ofta bokstäver eller nummer för att markera byggnadsdelar eller skilda byggnader. Den som läser sådana skyltar krävs det mera av eftersom det på ett sjukhus kan finnas flera avdelningar under samma namn och det är bara bokstaven eller numret som skiljer avdelningarna från varandra. Exempel (10) illustrerar detta.

- (10) a. Uppgång J

Klinisk fysiologi Pav 7

Avd för Klinisk fysiologi GU

Njurmedicin (38)

- b. Block F mitten vån 15 tr (49)
- c. Utgångarna 2 (197)

För orienteringen behövs antingen pilar eller en orienteringstavla som innehåller karta över byggnaden och byggnadsdelar. Exempel (10a) anger att det finns flera uppgångar i byggnaden och att avdelningen för klinisk kemi finns i enhet GU. Denna information berättar inte någonting för läsaren ifall han inte vet något om själva byggnaden. I sådana här fall kan kortfattad stil försämra förståelsen av skylttexter. Ändå svårare är skylttext (10b) där budskapet betyder att man är i trapphuset, i våning 15, mitten av block F. På flygplats är exempel (10c) en typisk skylt.

Konstativa skyltar har en referent på avstånd eller på den plats där även skylten finns. Skyltar som innehåller konstativa satser men refererar till något abstrakt eller fenomen som inte alltfjämt existerar (eller vars yttre form helt enkelt liknar en konstativ sats) hör till gruppen indirekta skylttexter. Exempelvis är skylttexten *Här har vi rökningförbud* en konstativ sats men textens funktion är att förbjuda rökning. Skyltens funktion är således indirekt förbud. På den punkten har konstativa och indirekta skylttexter gemensamma drag.

I konstativa skylttexter är frågan om artighet utesluten men det kan tänkas att i konstativa skyltar används direkt strategi. Det är också ganska svårt att försöka uttrycka de ovannämnda exemplen på lite artigare sätt. Konstativa skylttexter påverkar ändå människors beteende men ganska passivt och sådana skyltar ger individen handlingsfrihet och möjlighet att fatta beslut på eget initiativ.

Med konstativa skyltar kan man dock påverka människors beteende. Om själva skylttexten har inte någon större effekt, är skyltens placering i ett utrymme av betydelse. Om skylttexten är bra utformad och skylten tydlig till sitt yttre men dåligt placerad, har skyltens ursprungliga funktion förlorats. Konstativa skyltar av typ *här finns* och *där är* skall alltså placeras i närheten av referent och längs gångvägar.

5.3 Performativa skylttexter

Performativer (varningar, förbud, uppmaningar och påbud) utgör den andra stora gruppen bland skylttexter, 31,1 % av det insamlade materialet. Om man räknar med performativa yttranden i indirekta skylttexter och kombinationer, blir antalet ännu större, förmodligen även större än antalet konstativa skyltar. Performativa skyltar delas in i varningar, uppmaningar, påbud och förbud (Nikula 1985, 35-40). Performativa yttranden förklarades i kapitel 3 och förenklat kan man säga att performativa skyltar direkt ingriper i individens handlingsfrihet.

- (11) a. OBS! Tröskel (20)
 b. Släng inte tidningen på golvet, tag med den hem eller sätt tillbaka den i tidningsstället! (1)

Det framgår av exempel (11a) att yttranden i performativa skyltar kan se ut att vara konstativa, d.v.s. de "konstaterar" något men skyltens egentliga uppgift är att varna för något. Skylttexten i fullständig form lyder *Observera tröskel*. I exempel (11b) är yttrandet däremot ett klart exempel på ett påbud.

Varningar är ofta försedda med ord som fångar ens uppmärksamhet och gör det klart för läsaren att det verkligen handlar om en varning. Sådana ord är *obs* eller *varning*. Exempel på många slags varningar ges i (12).

- (12) a. VARNING AUTOMATISK ÖPPNING (44)
 b. HIT men ej längre utan skyddshjälm (83)
 c. LUTA ER INTE UT (94)
 d. Obs! Ofodrade skor eller skor med kraftigt färgat foder kan färga av sig (172)
 e. VARNING Innan du kör fordon, läs handboken (194)
 f. Varning
 Truckväg! (454)
 g. SE UPP FÖR TÅGET (569)

Exempel på en varning är också (11a) där man kan tillägga *varning för* före *tröskel* för att tydligt markera att det är fråga om en varning och inte ett konstaterande som ovan

diskuterades. Motiveringar till en varning ges inte alltid som i (12c). Delvis saknar även exempel (12b) en fullständig motivering, man vet inte varför man ska använda skyddshjälm. Här kommer också situationskontexten i fråga: skylten stod i en tunnelöppning och förmodligen varnades det för nedfallande sten. Exempel (12g) är en direkt varning utan tilläggsord och budskapet är således inte möjligt att förbigås.

Uppmaningar och påbud behandlas här tillsammans eftersom det i några fall är ytterst svårt att skilja mellan en uppmaning och ett påbud. Påbudsskyltar (13) lämnar en aldrig någon handlingsfrihet men uppmaningar kan vara lindrigare. Förmildrande drag i performativa skylttexter diskuteras senare i detta kapitel.

- (13) a. För information efter kl 16.00, hänvisas till Akutintaget (13)
- b. SKJUT (19)
- c. Tryck Du måste öppna dörren själv (88)
- d. Lämna INTE Era väskor & rumsnycklar utan uppsikt (110)
- e. OM DU RÖKER, ANVÄND ASKKOPPEN (128)
- f. STÄNG MOBILTELEFON (129)
- g. SVENSKA TEATERN
Förhansbeställ kaffe & alkohol i 2 våningen, så undviker ni kö i pausen.
Tack! (178)
- h. TRYCK PÅ KNAPPEN (217)
- i. KOM IHÅG! STÄNG DÖRREN (251)

Uppmaningar och påbud karaktäriseras av direkta imperativer som t.ex. i (13b). I (13a), (13e) och (13g) skall vissa krav bli uppfyllda för att man ens behöver lyda skylten. Dessa krav är i (13a) *efter kl 16.00*, i (13e) *om du röker* och skylttexten i (13g) gäller endast sådana som vill ha kaffe och alkohol i pausen.

I förbudsskyltar (14) förekommer ofta ord som *förbjudet* och *ej*.

- (14) a. Cyklar och mopeder får ej parkeras här (6)
- b. BLOCKERA EJ DENNA DÖRR (45)
- c. Ej genomgång (69)
- d. ÅK EJ PÅ NEDERSTA FOTSTEGET! (85)

- e. Rökfri zon
Rökning förbjuden utanför entrén inom en radie av 20 meter (111)
- f. STÄNG MOBILTELEFON (129)
- g. RÖR INTE SÄKERHETSLÅSET! Personalen öppnar dörren (164)

I stället för det högtidligare ordet *ej* (14a) – (14d) förekommer även *inte* som i (14g). Som tidigare konstaterades upptäckte Nikkola (1984, 51-62) att *ej* förekommer mest i Sverige jämfört med *inte*.

Variation inom förbudsskyltar förekommer i den mån att man kan uttrycka samma sak på flera olika sätt. I exempel (15) presenteras tre olika sätt att uttrycka ett förbud.

- (15) a. Obehöriga äger ej tillträde (382)
- b. Obehöriga äga ej tillträde (384)
- c. Tillträde förbjudet (288)

Om man vill ha variation inom skylttexter går det även att använda symboler eller bilder i samband med själva texten. En bild av en hund, överstruken eller inte, med följande texter (16a) – (16c) berättar att hundar inte är välkomna på detta område.

- (16) a. RASTNING AV HUNDAR FÖRBJUDEN (333)
- b. Förbjudet för hundar (334)
- c. VI FÅR EJ RASTAS HÄR! (340)

Exemplet visar också att variation kan förekomma på ett begränsat geografiskt område där avståndet mellan samma slags skyltar är bara några hundra meter. Skyltarna i exemplet fanns i Sundbybergs kommun. Exempel (16c) är till formen indirekt och detta slags texter presenteras senare i kapitel 6.3.

Performativa skyltar innehåller ofta förmildrande drag som betyder att t.ex. ett strängt förbud syns vara lindrigare än den i verkligheten är. Dessa drag kan vara motiveringar samt olika artighetsuttryck. Skylttexten kan även ge upphov till skuldkänslor hos läsaren och skylten kan också gälla bara vissa personer, en viss tid osv. Förmildrande drag förekom i ett lika stort

antal i både Sverige och Finland. Några exempel på motiveringar presenteras i (17) och motiveringarna är kursiverade.

- (17) a. Fortsatt mobiltelefonförbud!!!! Gäller på hela avdelningen *för att säkerställa funktionen hos den medicintekniska utrustningen Vårdenhetschefen (66)*
- b. *Vid laga ansvar* Förbudet att å denna vägg uppsätta skyltar! (95)
- c. Kandidater! Om ni kommer sent till föreläsningen, vänta med att gå in i föreläsningssalen till nästa rast. *Visa hänsyn mot kamrater och föreläsaren! Detta önskemål framfört både från studenter och lärare! Kursledningen (248)*

Motiveringar kan vara en enkel förklaring till förbudet som i (17a) eller att enligt lag är det förbjudet att göra något (16b). Oftast förutsätts artigt beteende som i (17c). En motivering till skyltens budskap är också den myndighet (står sist på skylten) som låtit sätta upp skylten som i (17a) och (17c).

Artighetsuttryck används framför allt för att nå en vänlig och trygg stämning. Samtidigt vill man visa att man respekterar läsaren (som läser skylttexten) och dennes förmåga att läsa och förstå och sedan handla på ett rationellt sätt. Vanliga artighetsfraser är i (18) t.ex. *var vänlig, var god, ärade... och välkommen.*

- (18) a. *Var vänlig* och öppna förpackningen först hemma (168)
- b. *Var god*, tag ett betjäningnummer (169)
- c. *Ärade publik! Med tanke på allas trivsel* ber vi *Er vänligen* att inte ta med mat, dryck eller prasslande papper in i salongen! (174)
- d. *Välkommen* till vårt publikkafé i II våningen (177)

I exempel (18c) finns även en motivering *med tanke på allas trivsel* som ber en att ta hänsyn till andra teaterbesökare. Samtliga uttryck beträffande artighet är kursiverade i exemplen.

Performativa skylttexter närmar sig indirekta (se närmare avsnitt 5.3) skylttexter på den punkten att skyltens budskap inte gäller alla som läser texten (jfr uppmaningar). Exempel på detta i (19).

- (19) a. ALLERGIBESVÄR? – välj främre delen av bussen (102)
- b. NÖDUTGÅNG VID BEHOV KROSSA FÖNSTRET MED NÖDHAMMAREN (127)
- c. Dörren skall vara låst vid icke-expeditionstid (303)
- d. Har ni varor till Auktionshuset eller vill diskutera en försäljning. Ring på tryckknappen vid disken eller följ den röda gången genom marknaden tills Ni kommer till ljusskylten Auktionshuset. (329)

Skälet till att skylttexten inte gäller alla eller alltid kan vara att människor har olika egenskaper som i exempel (19a). Skylttexten kan gälla en viss tid (19c) eller situation (19b). Endast den som vill utträta ärenden i Auktionshuset skall ta hänsyn till skylttexten i (19d).

Skylttexter som innehåller motiveringar med moralisk underton eller skylttexter som ger läsaren skuld känslor om denne inte respekterar skylten förekommer i de båda länderna. Ett vanligt sätt är att man uppmanar människan att visa hänsyn mot andra. Skylttexter i exempel (20) har moralisk underton. Tonen kan antingen vara positiv ("Det är bäst för alla att du respekterar skylten") eller negativ ("Du ansvarar för konsekvenserna ifall du inte respekterar skylten"). För en hedervärd människa ger detta slags skyltar alltid en enda möjlighet att handla.

- (20) a. HISS
LIVET kan hänga på sekunder för en svårt sjuk människa Tänk på det så Du inte blockerar hissen! (304)
- b. Tänk på nästa besökare. Lämna rummet snyggt efter Dej! (417)
- c. Här finns en plats för dig att möta Gud. ge dig själv och andra en möjlighet att söka Gud i stillheten. (385)

Känsliga områden och byggnader är sjukhus och kyrkor som i (20a) och (20c). På sjukhus där många kämpar för livet och samtidigt nytt liv föds vill man visa hänsyn för alla. En kyrka där många söker stillhet och möjlighet att bedja förväntar man ett tyst och behärskat uppträdande. Att man visar hänsyn mot andra hör till det vardagliga livet.

5.4 Indirekta skylttexter

Yttrandets form bestämmer inte alltid yttrandets funktion. Om en skylt t.ex. har en varnande funktion men själva skylttexten har en form som ett konstaterande, är det fråga om en indirekt skylttext. Sammanlagt 15,5 % i det insamlade materialet består av indirekta skylttexter. Påfallande bland indirekta skylttexter är att de ofta ser ut att vara konstaterande (21).

- (21) a. Rökfritt sjukhus (7)
- b. Denna hiss är omställd till bygghiss (47)
- c. HISS 6 PERSONER (146)

Skylttexten i exempel (21a) konstaterar att sjukhuset är rökfritt men i verkligheten förbjuder rökningen i lokalen. Ett förbud i indirekt form kan ge ett vänligt intryck men förbudet gäller ändå. Exempel (21b) förbjuder däremot delvis användningen av den hiss som är omställd till bygghiss. I (21c) är skylten en varning för att hissen inte kan ta flera än sex personer och samtidigt ett förbud mot att överlasta hissen.

Indirekta skyltar kan gälla en viss tid, rum eller personer (jfr performativer). Enligt Nikula (1985, 44) är ordet *endast* ett tecken på en indirekt skylttext (22).

- (22) a. Entré till Wallenberglaboratoriet endast för: STUDIEDELTAGARE (18)
- b. Denna sittplats är avsedd främst för rörelsehindrade personer
      Yttre sittplatsen är avsedd främst för rörelsehindrade personer (101)

Ett indirekt förbud gäller då inte alla som ser på skylten utan endast vissa personer (se exempel (22a)). Skyltens egentliga budskap är att tillträde är förbjudet för andra som inte är studiedeltagare. I exempel (22b) begränsas skyltens målgrupp med ordet *främst*. Skyltens budskap är även lindrigare än i exempel (22a).

Indirekta varningar har vi exempelvis i (23).

- (23) a. MAX LAST 1000 Kg. (56)
- b. Vagnen är videoövervakad (87)
- c. Fri höjd 2,2 m (153)

- d. Sjukhusets alla ADB-apparater är säkerhetsmärkta (440)
- e. Obevakad garderob (509)

Exempel (23a) är ett liknande fall som exempel (21c). Andra klara exempel på indirekta varningar är (23c) och (23e). Tvivelaktiga fall är däremot (23b) och (23d): de konstaterar att några säkerhetsåtgärder har blivit utförda och varnar delvis en möjlig förbrytare och ger samtidigt andra något slags trygghet. Om exempel (23b) skrivs ut med alla dess aspekter kunde det lyda ungefär ”Vagnen är videoövervakad för att minska obehörigt och brottsligt uppförande i vagnen och skydda andra passagerare. Videofilmen används som bevis i domstolen”. Indirekta skylttexter präglas i allmänhet av många betydelsedimensioner.

Indirekta förbud studeras i exempel (24).

- (24) a. Rökfritt område (4)
- b. Tänk på våra allergiker (31)
- c. VÄNLIGEN RESPEKTERA AVSPÄRRNINGEN (86)
- d. Här röker vi inte! (226)
- e. Du rastar väl inte hunden på vår gata
Dagisbarnen (423)

Som exempel (24a) redan bevisar kan indirekta förbud se ut att vara konstaterande. Intressanta fall här är (24b) och (24e): precis som performativa skylttexter kan indirekta skyltar innehålla en moralisk underton. Det bör tilläggas att skylttexten i (24b) var försedd med en symbol som förbjuder rökningen. Exempel (24d) kan se ut att vara ett direkt förbud men egentligen är det indirekt till formen. Skylttexten i (24c) är en ytterst artig skylt vars budskap (dock igen med hänsyn till situationskontexten) är entydigt: tillträde förbjudet.

Exempel på indirekta uppmaningar och påbud ges i (25).

- (25) a. AUTOMATISK DÖRROPPNARE DRAG I SNÖRET BAKOM DIG (79)
- b. Hiss för rullstolar och barnvagnar (100)
- c. Dörren inte i bruk (126)
- d. Dörren öppnas (141)

- e. Förhandsbeställda reaböcker avhämtas från varuhusets 5. Våning Argoshallen (171)
- f. Rökare (203)
- g. RETURGLAS (224)
- h. Betalning sker på respektive mottagning (305)
- i. ANKOMMANDE POST (484)

Dessa slag skyltar liknar konstativa skyltar. Också i sådana här fall kan skylten ha olika syften: den kan vara en uppmaning eller ett förbud. I exempel (25b) hänvisas rullstolar och barnvagnar till hissen men skylten kan även tänkas förbjuda annat bruk. Här är det dock svårt att klart känna igen förbudet. Med indirekta skyltar kan man be människor att gå till ett visst ställe eller använda något medel att nå det önskade resultatet (25a) - (25e). Man behöver inte skriva *lämna returglas här* utan texten som i exempel (25g) räcker. Andra liknande fall är (25f), (25h) och (25i).

Ovan diskuterades om en och samma skylt kan vara en uppmaning men samtidigt ett förbud. Dessa slags skyltar är möjliga och det framgår av exempel (26).

- (26) a. Patienttoalett (269)
- b. NÖDTELEFON (411)

Situationskontexten markerar här skillnaden mellan en uppmaning och ett förbud. I sjukhus finns det ofta såväl patienttoalett som personaltoalett. Därför kan skylttexten i (26a) ses även som ett förbud för obehöriga att använda just den toaletten. Följande exempel (26b) är ännu tydligare ett förbud: nödtelefon är i allmänhet avsedda för nödsituationer och oftast är en nödtelefon kopplat endast till nödcentral. Annat bruk är därför inte ens möjligt.

5.5 Kombinationer

Resten av de skylttexter som samlades in för denna avhandling faller till guppen kombinationer. Skylttexter kan faktiskt vara mycket långa och kan inrymma många slags yttranden. Ibland har det varit svårt att klart identifiera en skylttext som konstativ, performativ eller indirekt och detta har givit upphov till en fjärde kategori. Kombinationer

innehåller alltså samtidigt t.ex. konstativa och indirekta yttranden eller t.o.m. alla tre typer. Antalet kombinationer är relativt litet, 8,3 % av hela materialet.

Om man behandlar kombinationer löst från sin ursprungliga omgivning ger den inte alltid en trovärdig bild. Oftast kan en kombination ha en enda effekt (d.v.s. att skylttexten till sin helhet har en enda funktion och det är konstativ, performativ eller indirekt) när man läser den i en verklig situation och omgivning. Man kan alltså konstatera att en skylt har konstativa drag som är dominerande även om det också finns indirekta drag. Situationskontexten bestämmer den slutgiltiga effekten. En översikt av kombinationer presenteras i (27).

- (27) a. Avdelning 13
Besökstid: 14.00-19.00 alla dagar
"Här röker vi inte" (67)
- b. Vi är "ETT RÖKFRITT SJUKHUS". Ni röker väl inte här (131)
- c. WC
Stoppa pengarna i myntöppningen.
Öppna dörren under ljudsignal.
Tid 10 minuter. (190)
- d. Discotek Åldersgräns 18 år (215)
- e. NÖDSIGNALLEN är kopplad till en ständigt bemannad maskincentral. Vid en nödsituation: Trycka på knappen. Håll den intryckt minst 5 sekunder. (236)
- f. Obs!
Hiss för akuta transporter
Får ej blockeras (300)
- g. Patientjournalarkiv
Endast för personalen (459)

Exempel (27a) innehåller samtidigt konstativa (t.ex. *avdelning 13*) och indirekta yttranden (*Här röker vi inte*). I exempel (27b) kan samma observationer göras. Bruksanvisningar innehåller ofta direkta förbud, uppmaningar och påbud men även många konstateranden. Skyltar kan även vara eller innehålla "bruksanvisningar" som i (27c) och (27d). En typisk skylttext, (27f) och (27g), har först en kort konstativ fras eller ord och sedan en performativ

eller indirekt fras. Det vill säga att man först gör en medveten om ett ställe och sedan påbjuder, förbjuder osv.

Kombinationer är intressanta eftersom deras verkliga funktion realiserar först i situationen och omgivningen. Exempel på kombinationer där konstativa drag är dominerande är sällsynta eftersom konstativa drag i många fall gör läsaren medveten om skyltens referent. Exempel på detta ses i (28).

- (28) Obs!
Hiss för akuta transporter
Får ej blockeras (300)

I exempel (28) är *Hiss för akuta transporter* en konstativ sats men i viss mån även indirekt förbud: hissen får inte användas för transporter som inte är akuta. Tolkningen om vad som är den mest dominerande delen är lite tvivelaktig men skyltens funktion är ändå att förbjuda.

I motsats till det ovan diskuterade finns det skyltar där performativa och indirekta drag är dominerande. Exempel (29) illustrerar performativa drag som dominerar skylttexten.

- (29) a. Besökstid 14 - 19
Undvik stark doftande blommor (71)
- b. ÖNSKEBOKEN
Har du något du vill fira och vill att din släkt och dina vänner ska få veta vad du önskar dig? Skriv då din önskelista på www.onskeboken.se
Vill du ha hjälp med att få din önskelista publicerad på internet? Lämna då din önskelista till Kundtjänst nedre plan.
Välkommen till Det Stora Varuhuset (99)
- c. Vi är "ETT RÖKFRITT SJUKHUS". Ni röker väl inte här! (131)
- d. RÖNTGEN
FÖLJ DEN SVARTA LINJEN (147)

Indirekt uppmaning och förbud utgör skylttexten i (29a). Besökstiden uppmanar indirekt att besöka avdelningen klockan 14-19, förbudet mot starkt doftande blommor är direkt. Ett mycket intressant fall är exempel (29b) där texten är lång och enhetlig. Den slutgiltiga

effekten förstår man när man läst hela texten. Det är en uppmaning som gäller bara delvis (bara de som har något att fira och vill skriva en önskelista skall ta hänsyn till skyltens budskap). Konstativa drag i skylten är rubriken *Önskeboken*.

I (29c) är ett intressant exempel på förbudsskylt. Den första satsen är indirekt förbud, följd av den andra satsen som också är ett förbud som är ett konstaterande med stark betoning. Skylten är alltså indirekt men budskapet är klart ett förbud. Skylttexten behandlas som direkt eftersom den andra frasen kan tolkas som ett direkt påbud. Texten kan omskrivas till *Detta är ett rökfritt sjukhus och ni röker väl inte här!* I skylttexten är *vi* och *ni* starkt betonade vilket ännu mera förstärker motsatsförhållandet och skyltens budskap. Det sista exemplet där performativa drag är dominerande är (29d). Skylten innehåller en rubrik (*röntgen*) och ett enkelt påbud.

Skyltar där indirekta drag dominerar karaktäriseras av att texterna ser ut att vara konstaterande (som redan ovan konstaterades). Exempel på dominerande indirekta drag ges i (30).

- (30) a. ÖPPET-TIDER!
 MÅN-TORS 8-19
 FRE 8-18
 LÖR-SÖN 11-17
 MAT SERVERAS FRAM TILL 30 MIN FÖRE STÄNGNING (116)
- b. Rederiet ansvarar ej för i hytterna uppbevarade pengar, värdepapper, konstföremål eller annat särskilt dyrbart rese gods. Sådan egendom kan överlämnas till fartygets information för förvaring. (229)

Skylttexten i (30a) är konstativ till formen men indirekt till funktionen. Öppettiderna och den sista satsen *Mat serveras fram till 30 min före stängning* fungerar som (indirekta) uppmaningar (se även exempel (29a)). Exempel (30b) är samtidigt en (indirekt) varning och uppmaning.

5.6 Fel i skylttexter

För att kunna förstå en skylttext måste dess budskap vara utformat på så sätt att allmänheten har möjlighet att förstå det. Fel i skylttexter kan i viss mån hindra skyltens information att nå fram. I det insamlade materialet upptäcktes sammanlagt 16 enskilda skrivfel, vilket utgör 2,8 % av hela det insamlade materialet.

- (31) a. Provtagnings central 30 m (21)
- b. NEUROLOG SEKRETARIAT (40)
- c. (...) FÖR SJUKHUS PERSONAL (46)
- d. ÖPPET-TIDER (...) (116)

Det vanligaste felet är att man lämnar ett mellanrum i en sammansättning som i exemplen (31a) – (31c) eller att man skriver en sammansättning felaktigt (31d). I några fall kan detta mellanrum ändra betydelsen hos sammansättningen. När man får läsa i en affär att *djupfrost kyckling lever* istället för att det finns *djupfrost kycklinglever* till salu, ger detta ofta skrattretande associationer. En förbudsskylt med ordet *rökfritt* kan förvandlas till *rök fritt* och budskapet blir helt motsatt. Lindström (2001, 106) ger ytterligare exempel på sammansättningar som blir missuppfattade: *sjuk gymnast, sex filmer, svensk älskare, brun hårig man, engelsk lärare* och *kassa skåp*.

- (32) a. FÖRSTA HJÄLPPOLIKLINIK 220 (546)
- b. FÖRSTAHJÄLPPOLIKLINIK 220 (547)

Skyltarna i exempel (32) stod i universitetssjukhuset i Åbo ca. tre meter från varandra i ett och samma utrymme och bevisar hur vacklande språkbehärsningen ibland kan vara. Förmodligen är skyltarna av en och samma skribent. Betydelseskillnaden framgår här tydligt: man får den uppfattningen att *första hjälppoliklinik* är en av många hjälppolikliniker men den allra första av dem. Det riktiga ordet som hör till sjukhusverksamheten är *förstahjälppoliklinik*, exempel (32b).

Enligt Åberg (2001) är det fråga om s.k. *förledsbestämning* där ett sammansatt ord får en bestämning som endast syftar på den första delen av ordet. Åberg ger följande exempel på det: *varm korvgubbe, begagnad bilhandlare*. Egentligen är det korven som är varm och inte

gubben, handlaren är inte begagnad utan det är bilarna som är det. Andra slags förledsbestämningar gäller både det sammansatta ordets första led och hela sammansättningen. Exempel på detta är *Svenska språknämnden, första pristagaren*. Förledsbestämning och problem med den kan undvikas genom att skriva ihop: *förstapristagare, Grönalundsbesökare*. (Åberg 2001, 157-158.)

Sigurd (1973, 57) konstaterar att skyltar alltid har varit föremål för vandalism och allt slags sabotage. Som exempel nämner Sigurd följande skylttexter: *Affischering för juden. Krökning förbjuden. Gräsmattan får beträdas. Tillträde för behöriga strängeligen förbjuden. Behöriga äga tillträde*. (Sigurd 1973, 57.) Meningen med att man stryker eller sätter bokstäver och ord är kanske att man vill göra skylten till åtlöje. Även om en sådan skylttext inte passar i situationen och omgivningen, kan man utan större svårigheter ana vad som är den ursprungliga texten. Man har en uppfattning om vedertagna formuleringar i skyltspråket. Följande exempel (33) är från Svenska Teatern i Helsingfors, där prepositionen *i* fattas i samband med förväg och *-s* i slutet av ordet *göra*.

- (33) TEATERNS CAFÉ är öppet 45 min. före föreställningen börjar. För att underlätta serveringen, kan mellanaktsbeställningen göra förväg på caféet. (176)

Om en och samma skylttext i en och samma byggnad är skriven på tre olika sätt är det fråga om mycket vacklande rättskrivning. Detta kan dels bero på skribentens bristfälliga kunskaper och dels på att skyltar är tillverkade av olika instanser. Skyltarna i exempel (34) befann sig i samma byggnad och ordet *elcentral* skall helst vara ihopskrivet som i (34c).

- (34) a. El-central (252)
 b. El central (282)
 c. Elcentral (294)

Brist på kunskaper i svenska i Finland kan leda till fel i skylttexter. Följande skylt (35) fotograferades på en restaurang i Åbo och ordet *svara* passar inte i kontexten.

- (35) VI SVARAR INTE FÖR KLÄDER SOM LÄMNATS I GARDEROBEN DÅ
 VAKTMÄSTAREN INTE ÄR PÅ PLATS (561)

Felet kan bero på bristfälliga kunskaper i svenska men detta kan naturligtvis vara ett skrivfel. Felet kan förstås om man tar hänsyn till att *svara* och *ansvara* betyder på finska 'vastata' och skylttexten är en översättning av den motsvarande finska texten *emme vastaa naulakkoon jätetyistä vaatteista*.

Ett exempel till på felaktig stavning ges i (36). Skylten är knappast tydlig och rättskriven men ändå förståelig i någon mån.

(36) SERVERING. MICKRO-LUNCH
GOD SMÖRGÅSAR HOS
STORHALLEN (327)

Fel i denna skylttext kan bero på (förutom att skribenten har bristfälliga kunskaper i svenska) att man har strukit bokstäver. Denna skylt illustrerar en intressant aspekt: även om språket på skyltar är kortfattat, försämrar felstavade ord och andra fel inte nämnvärt förståelsen av skylttexter. Det kan påpekas att om skylten skulle innehålla ett enda felstavat ord, skulle man möjligtvis förstå skylten. Intuitivt kan man ana vad som står bakom uttrycket på skylten.

Fel förekommer dock inte ofta bland skylttexter om man studerar det insamlade materialet. Förklaringar till detta är många. För det första tillverkas skyltar i många av företag som är inriktade på just skyltillverkning och liknande. För det andra har många en solid uppfattning om skylttexter och vilka ord som används. Det är också den etablerade stilen på skylttexter som förstärker denna uppfattning.

5.7 Om utformningen av skylttexter

Mycket påfallande bland skyltar och skylttexter är att de är utformade efter vissa mönster. En skylt kan antas innehålla tre olika fält och jag kallar dem för rubrikfält, informationsfält och motiveringsfält (figur 2).

Rökfritt sjukhus (7)	}	information
Stäng av mobiltelefonen!	}	information
Dessa stör medicinteknisk utrustning	}	motivering
Säkerhetsavd (68)	}	
Obs!	}	rubrik
Tröskel (20)	}	information

Figur 2 Utformning (enligt skyltschema) i olika slags skyltar

Alla dessa tre delfält förekommer inte alltid i en skylt och inte i en bestämd ordning. Rubrikfältet innehåller föga relevant och viktig information men det gör en uppmärksam. Det viktigaste fältet, som alltid finns i en skylt, är informationsfältet som kan innehålla alla slags upplysningar. Upplysningarna kan för sin del vara förbud, påbud, anvisningar osv. från ett enda ord till flera satser. I motiveringsfältet motiveras skyltens budskap och möjligtvis anges vem som har låtit sätta upp skylten.

Rubrikfältet innehåller ord som fångar ens uppmärksamhet och rubriken är ofta skriven med versaler. Vanliga ord är t.ex. *observera* eller i förkortad form *obs.*, *livsfara* eller satser som *kom ihåg!* Tilltalsord används också. Exempel på tilltalsord eller satser i rubrikfältet ges i exempel (37).

- (37) a. Kandidater! (...) (248)
 b. KOM IHÅG! STÄNG DÖRREN (251)
 c. Bästa patient! (...) (441)

Färgkombinationen mörk text på ljust botten är den oftast förekommande på skyltar. Färgerna är oftast svart och vitt. Skyltars form är nästan utan undantag rektangulär. Sådan variation som bland trafikmärken förekommer inte bland skyltar inomhus. Om skyltar ser likadana ut i en större byggnad som t.ex. sjukhus, är det lättare att orientera sig inne i byggnaden. Konsekvent skyltning är således en viktig faktor och gör ett trovärdigt intryck.

Typsnittet och dess variation realiseras delvis efter ett bestämt mönster. De mest synbara skillnaderna gäller fördelningen gemener-versaler. När man använder versaler strävar man efter tydlighet och framför allt att skylten fångar blicken. Versaler kan således ha en större effekt. Exempel på fördelningen versaler-gemener är (38).

- (38) a. Vi polisanmäler alla butikstölder
SECURITAS (97)
- b. LIVSFARA vid laga ansvar förbjudet att beträda spårområdet (107)
- c. BIBLIOTEKET HAR VIDEOBEVAKNING (162)
- d. RÖR INTE SÄKERHETSLÅSET! Personalen öppnar dörren. (164)
- e. TRAPPOR (276)
- f. INFORMATION (363)

I exempel (38a) vill man framhäva namnet på bevakningsföretaget och i (38b) fångar ordet *livsfara* blicken. Performativa skylttexter kan förstärkas med versaler som exemplen (38c) och (38d) illustrerar. Versaler används också mycket allmänt i *här är* och *här finns* -skyltar. Sammanfattningsvis kan konstateras att versaler används för att markera viktig information eller att förstärka skyltens budskap. I några fall kan dock användningen av versaler inte ha någon större effekt jämfört med gemener.

Överdrifter i skylttexter är tämligen sällsynta men förekommer ändå. Detta realiseras genom att man använder t.ex. utropstecken i alltför stor utsträckning. Andra medel (förutom versaler och gemener) är understrykning, fetstil och kursivering. Exempel på överdrifter ges i (39).

- (39) a. Fortsatt mobiltelefonförbud!!!! Gäller på hela avdelningen för att säkerställa funktionen hos den medicintekniska utrustningen
Vårdenhetschefen (66)
- b. Lämna INTE Era väskor & rumsnycklar utan uppsikt (110)
- c. OBS!! VI TAR INGA PROVER SOM INTE LIGGER I KARTONG!!!!!!!
(272)
- d. OBS!!!! PGA ALLERGIER ber vi Er att inte ta in blommor på avdelningen, tack! Personalen på avd E14 (284)
- e. TILL DEJOURLAGER!!!! (481)
- f. BÄSTA BESÖKARE!!!

Var så vänlig och skölj händerna när ni kommer till avdelningen och också när ni lämnar avdelningen.

Flaskan finns på bordet.

TACK SÅ MYCKET! (518)

Alla exempel i (39) utom (39b) har stor mängd utropstecken och i exempel (39c) t.o.m. sju stycken i en enda sats. Man kan nog diskutera om antalet utropstecken anger hur viktig information det är frågan om. Exempel (39b) är lite avvikande. Ordet *inte* är understruket och skrivet med versaler, detta är något slags dubbelbetoning.

Förkortningar diskuterades redan inledningsvis i avsnitt 5.2. Förkortningar används där det finns brist på utrymme. I alla fall är det dock inte meningsfullt att använda förkortningar eftersom det kan minska tydlighet. Vedertagna förkortningar kan utan tvekan användas men nybildningar kan vara tvivelaktiga. Förkortningarna kan vara initialförkortningar som i exempel (40).

- (40)
- a. MR-lab 31 (368)
  - b. Vg använd ringklockan om dörren är låst (30)
  - c. F3 Föreläsningssal (37)
  - d. I denna låda tar internposten SU / Sahlgrenska emot såväl externa som interna försändelser vilka sedan sorteras för vidare distribution. Lådan tömmas MÅNDAG - FREDAG KL 0715 OCH 1515 (34)
  - e. Logopedi/Foniatri
ÖNH-operation
ÖNH-vårdavd (253)

I (40a) finns det i själva verket två förkortningar varav den första är en initialförkortning. Dess verkliga betydelse är dock oklar. Initialerna *Vg* i (40b) betyder *var god*. I (40c) betyder bokstaven *f* antingen en viss byggnadsdel eller står för utrymmestyp föreläsningssal. I exempel (40d) är förkortningen *SU / Sahlgrenska* mycket motiverat. Förklaringen till detta är att hela sjukhuset heter Sahlgrenska universitetssjukhuset (SU) och *Sahlgrenska* anger huvudbyggnaden i närheten av Göteborgs centrum (jämfört med t.ex. SU / Mölndal). Själva skylttexten är en längre text och det hela namnet på sjukhuset skulle onödigt göra texten

längre. Även i andra sammanhang förkortningen SU. Öron-, näs- och halsoperation är i förkortad form i (40e).

Punkt används varierande i samband med förkortningen. Variation förekommer även inom samma typer av skyltar (41)

- (41) a. Block F mitten vån 15 tr (49)
- b. VÅN. 8 TR. (63)
- c. HISS FÖR HÖGST 4 PERSONER ELLER 320 KG. (108)
- d. HISS för högst 630 kg totallast eller högst 8 personer (109)
- e. KARDIOLOGISKA KLINIKEN AVD. 122 (143)
- f. Besökare till OP avd samt förfrågningar (296)

Våning förkortas på detta sätt i (41a) och (41b). *Kilogram* förkortas varierande i (41c) och (41d) samt *avdelning* i (41e) och (41f). Variationen beror på att båda exemplen är möjliga i skriftspråket.

Placering av ord och satser är viktiga i sådana små utrymmen som skyltar. Det är viktigt att formulera och placera satser och ord på skylten logiskt för att undvika ett stökigt intryck. Enkla tekniska möjligheter är att börja ett nytt information på en ny rad. Exempel på placering av ord och satser ges i (42), (43) och (44).

- (42) a. Vårdavd 19
Strokeenheten akutmedicin
Besökstider 14-19
Starkt doftande blommor undanbedes (61)
- b. Magnetkortet skall stämplas direkt vid varje påstigning.
Föraren växlar högst 100 kr.
Tala inte med föraren färd.
Rökning förbjuden.
Förtäring av glass, korv, kebab och liknande liksom av alkoholhaltiga drycker är ej tillåten.
Skridskor eller rullskridskor får ej vara påtagna.
Pälsdjur skall vara i den bakre delen av vagnen.

Stig av genom mitt- eller bakdörrarna.

De båda skyltarna i exempel (42) är klara exempel på att varje ny uppgift börjar en ny rad. I exempel (42b) finns det mycket information, kanske för mycket för att skylten snabbt kan läsas. Många av skyltens förbud och påbud kunde väl uttryckas med symboler som t. ex. rönkningsförbudet, förbudet mot rullskridskor och förtäring av mat och dryck.

Exempel på god och dålig utformning är följande (43).

- (43) a. Vi har öppet:
mån-fre	05.45-24.00
lör	05.45-24.00
sön	07.00-24.00
- Pressbyrån (118)
- b. ÖPPET-TIDER
- MÅN-TORS 8-19
- FRE 8-18
- LÖR-SÖN 11-17
- MAT SERVERAS FRAM TILL 30 MIN FÖRE STÄNGNING (116)

Det första exemplet (43a) är en tydlig skylt. Öppettiderna i (43b) är stökigt placerade och versalerna gör intrycket absolut inte tydligare. En skylt måste planeras noggrant för att den skall vara tydlig och lätt att förstå. Språket som är lätt att förstå räcker inte. Desto mera måste man ta hänsyn till visuella aspekter. En bra skylt är en kombination av rätta färger, rätt typsnitt, rätt placering av ord och satser och rätt placering i omgivningen.

- (44) Hörselkliniken
- Hörselvården för barn
  - Medicinsk hörselvård
  - Yrsel och balanssjukdomar
  - Reception/Kassa (260)

Skylttext (44) är ytterligare ett exempel på en väldisponerad skylt. Här markerar man tydligt vilken avdelning som det är frågan om och vilka funktioner den har.

Skylttextens längd påverkar då skylten måste läsas snabbt. Antalet ord/skylt räknades inte i denna avhandling eftersom det ansågs som mindre relevant information. Karaktäristiskt för skyltar är dock att antalet ord per skylt är litet och mest på grund av konstativa skyltar som ofta innehåller ett enda ord. Exempel på långa skylttexter ges i (45).

- (45) a. Ni som vill, har möjlighet att direkt efter föreställningen stanna kvar i salongen, där teaterns pyrotekniker Kristian Strömberg presenterar kvällens största skådespelare, Katla och hemligheten bakom hennes eld. Presentationen tar fem minuter. Vi önskare er en trevlig teaterkväll.
Svenska Teatern (179)
- b. Bästa metropassagerare
Metrotrafiken i Kampen och Gräsviken avslutas alla kvällar ca. 21.30 på grund av sprängnings- och byggarbetena i Kampen centrum. Arbetena pågår fram till sommaren 2004. På övriga stationer avslutas trafiken ca. kl. 23.30. Vi beklagar olägenheten.
HST (192)
- c. Sjukhuset ansvarar inte för patientens värdesaker! Har Ni medfört värdesaker till avdelningen, lämna snarast dessa till en anhörig eller vän. Saknar Du sådana möjligheter, kan sjukhuset i undantagsfall förvara dem mot kvitto. Tala i så fall med avdelningsföreståndaren. *Klinikchefen* (60)

Sådana skyltar som i (45) är möjliga inomhus men som trafikmärken skulle de här vara alltför långa. Längre texter präglar skyltar inomhus. Skyltarna ovan skulle inte längre vara informativa om man strök några satser, dessa skyltar har informationen som helhet. Uppfattningen om kortfattad och koncis skyltspråk är också inte längre gällande.

5.8 Om artighetsstrategier i skylttexter

Artighetsstrategier och deras realisation i skylttexter diskuteras här i ett eget avsnitt eftersom strategierna i skylttexter oftast är av samma typ oavsett om skylten är performativ eller indirekt. Överlappningar mellan kategorier förekommer och därför behandlas artighet i skylttexter som helhet.

I avsnitt 5.3 diskuterades artighetsuttryck i performativa skylttexter. Direkta artighetsfraser som *tack*, *var vänlig*, *var god*, *vänligen* och liknande förekommer i ett lite större antal i Finland (i 27 skyltar) än i Sverige (i 24 skyltar). Det skulle vara mera trovärdigt att samla in ett större material och studera dessa artighetsfraser närmare. Det kan därför inte slås fast att artighetsfraser används mera i Finland än i Sverige.

Generellt kan konstateras att den oftast förekommande artighetsstrategin är negativ artighet: skyltar ingriper nästan alltid i människors handlingsfrihet och negativ artighet är just denna typ av artighet. Även konstativa skyltar gör detsamma, de ger människan aldrig en möjlighet att tänka själv. I fråga om *där är-* och *här finns-*skyltar skulle denna teoretiska möjlighet vara att man inte når fram när man själv får bestämma. Konstativa skyltar är dock lindrigare till sitt budskap än t.ex. direkta förbud. Förenklat sagt behöver man inte lyda konstativa skyltar vilket man gör med performativer och indirekta skyltar.

Gällande positiv artighet realiserar strategierna 4, 12 och 13 (se avsnitt 4.4). Med strategi 4 betonar man samhörighet genom att t.ex. använda förtroliga tilltalsord (Brown och Levinson 1987, 107-108). Skylttexten i (46a) innehåller dessa tilltalsord som är typiska för skylttexter.

(46) a. Bästa patient!

Observera att mottagningsrummets dörrar upptill är märkta med orange eller blå färg. Efter att Du varit inne hos läkaren som har blå-märkt dörr, skall du söka Dej till skötarmottagningen med blå-märkt dörr. Där sker tidsreservation, information om medicineringen m. m.

Likadant går den som varit hos "orange" läkare, efteråt till "orange" skötare..... (441)

b. Här röker vi inte! (226)

Här vill man särskilt betona att man visar hänsyn till läsaren, orden *du* och *dej* är med stora begynnelsebokstäver. För att betona Kooperation (strategi 12) används pronomenet *vi* (Brown och Levinson 1987, 127-128). Exempel (46b) förekom både i Sverige och i Finland. Överraskande var att denna typ av fras användes endast i skyltar som förbjuder rökning. Strategi 13 motiverar handlingen och motiveringar behandlades i avsnitt 5.3, exemplen (17) och (20).

Som sagt representerar merparten av skylttexter negativ artighet. Strategierna 1, 6, 7, 8, 9, och 10 realiseras i skylttexter. Strategi 1 betyder konventionell indirekthet och mestadels gäller strategin indirekta talakter (och indirekta skylttexter) (Brown och Levinson 1987, 132-145). Om man vill be om ursäkt och visa att motpartens ansikte hotas motvilligt använder man strategi 6 (Brown och Levinson 1987, 187-190). I skylttext (47) använder man strategi 6 genom *vi beklagar*.

- (47) Stängd p.g.a. renovering. Vi beklagar eventuella olägenheter. Närmaste provhytta på Boutique-avdelningen. (173)

Här ber man dock inte om ursäkt för själva skylttexten och uppmaningen utan läget i varuhuset. Strategin realiseras således bara delvis. Ett mycket vanligt fenomen i skylttexter är passivformer. Man använder strategi 7 för att uttrycka sig med passivformer (Brown och Levinson 1987, 190-206).

- (48) a. Vid laga ansvar
Förbjudet att å denna vägg uppsätta skyltar! (95)
b. Ej genomgång TACK! (73)

Med strategi 8 (negativ artighet) betonar man hotet mot ansiktet som en allmängiltig regel och att hotet mot ansiktet inte kan undvikas (Brown och Levinson 1987, 206-207). I exempel (48a) anger frasen *vid laga ansvar* att förbudet inte kan försonas och hotet mot ansiktet är oundvikligt. Vid sidan av passivformer präglas skylttexter av nominalsatser. Strategi 9 gäller nominalisering och gör avståndet mellan handlingen och personen strörre (Brown och Levinson 1987, 207-209). Med strategi 10 (skuld känslan) uttrycker man sin tacksamhet mot motparten (Brown och Levinson 1987, 210-211). Ett typiskt exempel på detta är exempel (48b).

Indirekt artighet realiseras i skylttexter i form av två strategier: 6 och 15. Strategi 6 gäller upprepning (Brown och Levinson 1987, 220-221). Upprepning är i och för sig inte vanligt i skylttexter (49). Strategi 15 betyder att man använder ofullständiga yttranden och ellips (Brown och Levinson 1987, 227). Denna strategi gäller mestadels nominalsatser som saknar ett definit verb och går i allmänhet ut på att det kan vålla problem i förståelse att uttrycka sig ofullständigt. Strategi 15 kan ses som ett grundläggande fenomen i skylttexter.

- (49) OBS!! OBS!! Glöm ej att låsa dörren FRÅN INSIDAN (Dörren skall vara låst mellan kl. 16.00-07.30 vardagar) Helger: ALLTID LÅST (70)

Exempel (49) illustrerar även hur en och samma skylt innehåller versaler och gemener. Man kan nog diskutera om detta slags utformning försäkras att budskapet når fram. Även överdriven användning av utropstecken har inte någon starkare effekt. Se även exemplen på överdrifter i (39).

Skyltars artighetsgrad är ofta beroende av omgivningen. På gatorna är förbud, påbud osv. strikta medan t. ex. på ett sjukhus gynnas mera diskreta skylttexter. Några fall där det artiga uttryckssättet inte passar i situationen finns. I sådana fall kan artighet verka tillgjord och kan även ge upphov till ironi. Tillgjord vänlighet är ett bekant fenomen i det insamlade materialet (50) och förekommer på ställen där vissa saker är obligatoriska men man vill ändå inte ha en för strikt skyltning.

- (50) a. VÄNLIGEN RESPEKTERA AVSPÄRRNINGEN (86)
 b. Var vänlig och öppna förpackningen först hemma. (168)
 c. Var vänlig och använd skoskydd vid regn, snö eller slask. (75)
 d. VAR GOD ANVÄND SKOSKYDD Tack! (270)

Exemplen (50a) och (50b) illustrerar klart att man uttrycker sig artigt även om man absolut inte vill att ett avspärrat område beträdas (50a) eller förpackningar i ett varuhus öppnas i onödan (50b). På en avdelning på ett sjukhus kan det vara faktiskt obligatoriskt att använda skoskydd, se (50c) och (50d). Den sista skylttexten har två artighetsuttryck (*var god, tack*) vilket gör skylten ännu mera tillgjord när man tänker på situationskontexten.

Rökningsförbudet är ett mycket strängt förbud. Ett vanligt exempel på en sådan skylttext är *Rökning förbjuden/förbjudet*. Ett intressant fall är typ *Här röker vi inte* som förekommer både i Sverige och i Finland, dock bara tre stycken (51).

- (51) a. Avdelning 13
 Besökstid: 14.00-19.00 alla dagar
 "Här röker vi inte" (67)
 b. Vi är "ETT RÖKFRITT SJUKHUS". Ni röker väl inte här! (131)

c. Här röker vi inte! (226)

Lägg märke till citationstecken i exempel (51a). Både i Sverige och i Finland är det förbjudet att röka i allmänna lokaler om inte annat meddelas. Ett strängt förbud har förvandlats till ett lindrigare uttryck. Det kan diskuteras om skyltens funktion, d.v.s. förbud realiseras på ett förväntat sätt. Strategin i skylttexterna i exempel (50) motsvarar positiv artighet (strategierna 4 och 12) men skylten ingriper människors handlingsfrihet och därför skulle det vara frågan om negativ artighet. I kapitel 6 diskuteras, om dessa typer av skyltar har med kulturen att göra

Som det framgått ovan, realiseras inte alla strategier i skylttexter. Positiv artighet och dess strategier förekommer inte eftersom sådana skyltar inte skulle kunna fungera som förbud, varning, påbud eller uppmaning. Positiv artighet tar hänsyn till mottagarens egenskaper och förstärker hans personlighet. En skylt som använder positiv artighet skulle inte vara så effektiv och det egentliga budskapet skulle inte ha någon betydelse. Det skall dock hållas i minnet att teorin om artighet baserar sig på kommunikation mellan människor i verkliga situationer.

6 SKYLTAR OCH KULTUR

Skyltar är också ett kulturellt fenomen. Trafiken är ett bra exempel där skyltar är ytterst nödvändiga och länder (t.ex. länder i Afrika) där vägtrafiken inte är så etablerad som i västerländska kulturer behövs skyltar mindre. Skillnader i kulturer kan betyda skillnader i skyltning. Denna slags diskussion kan vara svårt att föreställa för en västerländsk människa men det är ju kulturen som påverkar vårt vardag och dess dimensioner. I detta kapitel belyses olika aspekter gällande kulturella särdrag i svenskspråkiga skylttexter och tas hänsyn till existerande regler för skyltning.

Nordin (2003) konstaterar att skyltar ofta är tecken på mentalitet. Skyltar är också starkt kulturbundna: våra europeiska skyltar förutsätter annorlunda kännedom och kunskaper än t.ex. skyltar i Indien. Nordin tillägger att skyltar kan ha några dimensioner till, såsom en politisk eller moralisk. (Nordin 2003, 14-15.) Varningar för älgar är bekanta från Finland och Sverige men knappast från Tyskland: en del skyltar förekommer på vissa geografiska

områden. Skylttexter är ofta enkla och lätta att uppfatta men om det förkommer problem kan det bero på kulturella skillnader.

I Sverige kan det vara svårt att direkt tilltala en person och man vill inte gärna ta ställning. Gällande skyltning är användning av passivkonstruktioner ett enkelt sätt att fatta sig opersonligt. Detta kan illustreras med Sigurds (1991) exempel: *Du/Ni får inte röka (här) -> Förbjudet att röka i denna lokal, Rökning förbjudet/förbjuden, Rökning undanbedes; Du/Ni får inte valla hund(ar) på gräsmattan -> Hundar får ej vallas på gräsmattan, Vallning av hundar på gräsmattan förbjudet/förbjuden; Du/Ni får inte vara här -> Obehöriga äga ej tillträde.* (Sigurd 1991, 140-141.) Delvis samma aspekt representerar skylttextern *Här röker vi inte* med vilken anges att vi är ense med rökningförbudet. Skylttextern tilltalar ändå inte direkt någon men kan ge associationer som "Vi som vistas här röker aldrig, inte på jobbet och inte heller i privatlivet", eller t.o.m. "*Här röker vi inte och när vi är inte här så röker vi*".

Antalet direkta skylttexter är större i Sverige (36,1 %) än i Finland (26,3 %) och antalet förmildrande drag i skylttexter i Sverige och Finland är lika stor. Direkt anledning till det större antalet performativa skylttexter hittades således inte. Skillnaden kan bero på kulturella faktorer. I Sverige vill man kanske oftare försäkra att människorna handlar på ett visst sätt och detta leder till att performativa skylttexter över huvud taget finns till i ett större antal i Sverige än i Finland. I Finland kan man observera att sådana företeelser som man inte talar om med skyltar förekommer däremot främst i Sverige. Människors beteende regleras alltså mera i Sverige enligt denna uppfattning.

Kulturella särdrag sätter spår på skylttexter. Därför är det också nyttigt att diskutera vilka kulturella särdrag som präglar människors vardag. Människorna och omgivningen skapar kultur och de mänskliga egenskaperna påverkar hurdan kulturen blir. Daun (1989) diskuterar konfliktundvikande som ett särdrag hos svenskar. Det betyder att man vill undvika konflikter med människor som man inte är ense med. Naturligtvis uppstår det konflikter mellan svenskar och Daun påpekar att det hellre är fråga om en tendens än ett universalt fenomen. I verkliga situationer undviker svenskar t.ex. att tala om känsloladdade ämnen. (Daun 1989, 102.)

Konfliktundvikande är naturligtvis inte bara svenskarnas egenskap. Det intressanta med detta fenomen är dock att jämfört med finnar betar sig svenskar "lugnare". Förutom att svenskarna

beter sig mindre aggressivt, har de en uppfattning om sig själva som mindre aggressiva människor. Jämfört med svenskar blir flera finnar plötsligt arga i situationer där de inte får det de önskat sig. Även jämfört med andra nordiska länder som Danmark, Finland och Norge är svenskarna rädda för aggressivt beteende. (Daun 1989, 115-116.) Ett skäl till konfliktundvikandet är också att man i Sverige inte behöver vara beredd på aggressivt beteende från andra människor. Därför saknar många kunskaper att klara sig i en sådan situation och helt enkelt därför vill undvika konflikter. (Daun 1989, 221.)

Enligt Daun (1989) är det också saklighet som präglar det svenska samhället. Man håller sig till fakta och spekulerar inte gärna. Om man inte råkar veta något säkert om något, avstår man från att tala. Ett svenskt samtal baserar sig ofta på fakta, det som man talar om är sakligt. (Daun 1989, 162-163.) Daun jämför inte dessa drag med Finland men det kan tänkas att i detta fall står Sverige och Finland nära varandra. Man antar att skylttexter, även om de kan vara strikta, är ändamålsenligt formulerade och framför allt att språkbruket är sakligt.

Man kunde omgående fråga sig vad detta konfliktundvikande har att göra med skyltar. Konfliktundvikande kan resultera i en större mängd performativa skyltar på följande sätt. Om man vill att människor handlar på ett rationellt sätt och så att större svårigheter och konflikter inte skall uppstå, skall man reglera människors beteende till en viss grad. Det större antalet performativa d.v.s. direkta skylttexter i Sverige kan förklaras av detta konfliktundvikande. Dessa kulturella särdrag finns även i Finland vilket sätter spår på skylttexter. Det är vanligt att i både Sverige och Finland finna samma slags formuleringar i skyltar i liknande omgivningar. Den främsta skillnaden är att i Sverige skyltar man mera.

Som det framgick av analysen av materialet, kan det finnas flera formuleringar för en och samma skylttext. Den slutgiltiga formen bestäms av situationen, omgivningen, kulturen och även språkliga normer. En skylttext är alltså inte bara ett stelt uttryck utan synbar referent utan i många fall en noga formulerad text. På ett sjukhus kan man nuförtiden vänta sig sådana formuleringar som *Här röker vi inte* i stället för det strikta *Rökning förbjudet*. Omgivningen är så pass känslig att man hellre föredrar ett mildare uttryck. På Göteborgsoperan förbjöd man tillträde med *Vänligen respektera avspärrningen*. Operans besökare är säkert sådana människor som inte behöver alltför strikta formuleringar på skyltar. Här är det fråga om hänsyn.

Hurdan formulering är då adekvat i ett utrymme? På denna fråga kan det vara svårt att ge en heltäckande svar eftersom omgivningarna är olika och kraven på t.ex. artighet varierar. Onödig diskussion måste dock undvikas och skylttexterna stöder denna uppfattning: även om man har infört nya och artigare sätt att uttrycka ett förbud eller ett påbud, är skylttexterna till synes likadana i Sverige och Finland. När man påbjuder, gör man det direkt hellre än använder onödiga artighetsfraser. I många fall har artighetsfraser i t.ex. förbudsskyltar ingen effekt.

Skyltar representerar i många fall myndigheter och liknande instanser. Skyltarnas uppgift är också att hålla ordning på vardagslivet. Daun (1989, 168) påpekar att svenskarna oftare än finnarna blir irriterade på personer som inte är punktliga och ordentliga. Skälet till svenskarnas behov av ordning och reda är att de vill ha en känsla av kollektiv samvaro. Ordning tillfredsställer även många svenskar. Daun hävdar att svenskarna sällan improviserar i privatlivet och därför vill de planera sitt privatliv. Detta tillfredsställer behovet av ordning. (Daun 1989, 168-169.)

Regler för skyltning är också beroende av kulturella särdrag. Den visuella anpassningen till miljön är viktigt. T.ex. i Eskilstuna kommun skall skyltarna vara mindre i centrum där hastigheten är lägre och det finns gångtrafik. Stora reklamtavlor skall undvikas och affärer skall samarbeta och samordna sina skyltar för att inte göra ett för stökigt intryck. I kulturhistoriska områden är kraven särskilt höga gällande skyltning. Man måste ta hänsyn till tidsperioden på området. Trafiksäkerheten är också viktig, kortfattad och tydlig stil är därför rekommenderad. (Eskilstuna kommun 2002, www-dokument).

Det finns även detaljerade regler för hur skyltar skall anpassas till byggnadens arkitektoniska särdrag. Själva skyltarna skall till formen och färgen vara lämpliga för byggnaden. Skyltar som liknar trafikmärken skall av naturliga skäl undvikas. (Eskilstuna kommun 2002, www-dokument.) De här reglerna ger rekommendationer för skyltarnas utformning och placering och reglerna kan påverka även utformningen av skylttexter.

I Stockholms stad betonar man att reglerna finns till framför allt för att skyltarna skall vara på sina rätta platser (i anslutning till verksamheten) och skyltar och skyltning är ordentlig. Såsom i Eskilstuna skall skyltningen i Stockholm ta hänsyn till kulturhistoriska miljöer och arkitektoniska särdrag i byggnader. I sådana fall skall man använda en skyltningsteknik som

är anpassad efter tidsperioden. Också i Stockholms stad betonar man att skyltarna skall vara nära skyltens referent. (Stadsbyggnadskontoret i Stockholm 1998, www-dokument.)

7 SAMMANFATTNING

Skyltar påträffas på alla ställen där bebyggelse finns: längs vägar, på staden, inne i byggnader, i kollektivtrafiken osv. Med skyltspråk och skyltar kommer man först att tänka på vägmärken och andra liknande skyltar. Begreppet skyltspråk har dock visat sig vara ett mycket mångsidigare fenomen. Även begreppet skylt kan betyda konkreta skyltar, annonser, tavlor, plakater eller t.o.m. pappersark.

En viktig sak att hålla i minnet är definitioner av begreppen skylt och skyltspråk. Det finns knappast en heltäckande formulering för vad en skylt är, det varierar i olika situationer och omgivningar. Att en skylt är en separat platta med upplysning räcker således inte: en lös men ändå en bättre definition enligt min åsikt är att skyltens yttre egenskaper avgör om det är fråga om en skylt eller inte. Om skylttextens innehåll är det enda kriteriet, får man inte en trovärdig uppfattning om skyltar och skylttexter.

Talaktsteorin lämpar sig för undersökningen av skylttexter. I talaktsteorin behandlas yttranden som handlingar, akter. Yttrandena delas in i konstativa, performativa och indirekta satser. Sett genom talaktsteorin är konstativa skylttexter av typ *här är* och *här finns*. Performativa skylttexter ingriper i människans handlingsfrihet och sådana skyltar är varningar, förbud, påbud och uppmaningar. I indirekta skylttexter är yttrandets form annorlunda än yttrandets funktion. En skylttext *Hala däck* ser ut att vara ett konstaterande men i verkligheten är den en varning. Skyltar som innehåller flera talaktstyper kallar jag för kombinationer.

Konstativa skylttexter utgör den största delen i det insamlade materialet, 45,2 %. Typiskt för konstativa skylttexter är förkortningar. Längre texter förekommer men oftast innehåller konstativa skyltar ett enda ord. Den näst största gruppen är performativa skylttexter (31,1 %). Performativa skylttexter kan innehålla förmildrande drag och moralisk undserton. Dessa drag är ofta förknippade med artighetsstrategier. Indirekta skylttexter för sin del ser ofta ut att vara konstativa. Karaktäristiskt för kombinationer är att deras verkliga funktion realiserar först i situationskontexten.

I skylttexter kan man urskilja olika former av artighet. Browns och Levinsons (1987) teori om artighet utgår ifrån att människor har ett positivt och negativt ansikte. Det positiva

ansiktet gäller människans personlighet och det negativa ansiktet människans handlingsfrihet. Artighet riktas mot ansiktet, positiv artighet mot positivt ansikte, negativ artighet mot negativt ansikte. Artighet realiseras i interaktionssituationer i form av olika artighetsstrategier.

Artighetsstrategier som realiseras i skylttexter är mestadels negativ artighet och dess strategier. Negativ artighet i skylttexter betyder indirekta formuleringar, ursäkter och att man visar respekt för läsaren. I många fall förklaras t.ex. ett förbud som ett allmängiltigt regel. Positiv artighet i skylttexter betyder att man betonar samhörighet och Kooperation. För att göra detta använder man förtroliga tilltalsord. Indirekta artighetsstrategier förekommer för sin del i indirekta skylttexter. Situationskontexten och omgivningen påverkar nämnvärt valet av artighetsstrategier.

I många fall är offentligt språk modell för språkbruket. Därför är det ytterst viktigt att skylttexterna är utformade efter gällande regler och att skylttexterna är lätta att förstå. Några fel hittades i materialet och de flesta gällde rättskrivning och stavning. Det framgick av materialet att gammaldags stela uttryck i skylttexter förekommer i allt mindre grad. Formuleringar i nutidens skylttexter skall vara sådana som man använder i vanligt vardagligt språk. Vid sidan av det korrekta språket är tydlighet viktigt när det i allmänhet gäller skyltens yttre egenskaper.

Kultur är också en faktor som påverkar skyltar och skyltning. Skyltar berättar om kulturella fenomen och därför betyder skillnader i kulturer skillnader i skyltning. Regler för skyltning strävar efter tydlighet och konsekvent skyltning och framför allt att skylten passar ihop med omgivningen. Särskilt betydelsefull är denna fråga i kulturhistoriskt värdefulla miljöer.

Skytningen i Sverige och Finland liknar mycket varandra. De mest synbara skillnaderna är att i Sverige finns det flera performativa skyltar enligt det insamlade materialet. Skäl till detta diskuterades i samband med kulturella särdrag och det dök upp att svenskarna vill undvika konflikter oftare än finnarna. Då det gäller skyltning finns det i Sverige flera skyltar som ingriper i människors handlingsfrihet för att bl.a. förebygga konflikter.

Teoribakgrunden för denna avhandling ansågs lämplig men litteratur angående ämnet fanns däremot inte tillräckligt. Skälet till detta är att skyltspråk föga har intresserat forskare. För

vidare studier skulle det vara intressant att samla in ett större material och testa om fördelningen är signifikant. Att studera skylttexter helt löst från situationen ger inte en fullständig bild av skyltspråket. Därför kan det tänkas att det vore nyttigare att åskådliggöra materialet med hjälp av bilder.

Skyltar är ett intressant studieobjekt och undersökningen är absolut inte bara lingvistisk. Historiska och kulturella dimensioner kan förknippas med detta vardagliga fenomen. Därför skulle det vara intressant att i fortsättningen närmare undersöka kulturella och historiska aspekter i skyltar och skylttexter.

LITTERATUR

Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. London: Oxford University Press.

Bonniers svenska ordbok. (1999). Stockholm: Albert Bonniers Förlag.

Brown, P., Levinson, S. C. (1987). *Politeness. Some universals in language usage*.
Cambridge: Cambridge University Press.

Dahllöf, M. (1999). *Språklig betydelse. En introduktion till semantik och pragmatik*. Lund:
Studentlitteratur.

Daun, Åke. (1989). *Svensk mentalitet. Ett jämförande perspektiv*. Stockholm: Rabén &
Sjögren

Eskilstuna kommun. (2002). Miljö- och byggförvaltning. [www-dokument].
URL: http://www.eskilstuna.se/miljo-byggforvaltningen/bygg/spec_regler.htm

Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. I Cole P. och Morgan J. L. (red.), *Syntax and Semantics*. Volume 3. Orlando: Academic Press, 41-58.

Keltto, H. (1992). *Om artighetsuttryck och artighetsstrategier i svenskläroböcker*. Pro gradu-
avhandling i nordiska språk. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.

Liljestränd, B. (1993). *Språk i text. Handbok i stilistik*. Lund: Studentlitteratur.

Lindström, F. (2001). *Världens dåligaste språk*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag

Leiwo, M., Luukka, M.-L., Nikula, T. (1992). *Pragmatiikan ja retoriikan perusteita*.
Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen julkaisuja 8. Jyväskylä: Jyväskylän
yliopisto.

Nikkola, M. (1984). *Några kontrastiva iakttagelser i det svenska skyltspråket i Sverige
och i Finland*. Pro gradu-avhandling i nordisk filologi vid Tammerfors universitet.

Tammerfors: Tammerfors universitet.

Nikula, K. (1985). Skyltspråk – några iakttagelser. I Pitkänen A. (red.), *Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi*. Nr 11. Tammerfors: Tammerfors universitet, 7-60.

Nordin, T. (2003). En skylt säger mer än tusen ord. *Svenska Dagbladet*, 4 maj 2003, Kulturbilaga, 14-15.

Nordstedts svenska ordbok. (1990) Stockholm: Nordstedts Förlag.

Searle, J. R. (1979). *Expression and Meaning. Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sigurd, B. (1973). *Språk i arbete. Om ordens och tecknens roll i samhället*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Sigurd, B. (1991). *Språk och språkforskning*. Lund: Studentlitteratur.

Stadsbyggnadskontoret, Stockholm. (1998). *Skyltning i Stockholms stad*. [www-dokument].
URL: <http://www.sbk.stockholm.se/Rad/001.HTM>,
<http://www.sbk.stockholm.se/Rad/03.htm>

Teleman, U., Wieselgren, A. M. (1980). *ABC i stilistik*. Lund: LiberLäromedel.

Verschuereen, J., Östman, J.-O., Blommaert, J. (1995). *Handbook of Pragmatics*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.

Åberg, G. (2001). *Handbok i svenska*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

BILAGA: De insamlade skylttexterna

Belägg från Göteborg:

(1) Släng inte tidningen på golvet, tag med den hem eller sätt tillbaka den i tidningsstället! (2) Dessa sittplatser är främst avsedda för rörelsehindrade personer (3) HISSMASKINSRUM Obehöriga äga ej tillträde (4) Rökfritt område (5) Inglasade rökrutor finns på Centralgården Blå stråket (6) Cyklar och mopeder får ej parkeras här. (7) Rökfritt sjukhus (8) Ortopedimottagning (9) Kirurgmottagning (10) RÖKNING FÖRBJUDEN (11) Inom denna byggnad finnes automatisk brandalarmanläggning ansluten	till brandkåren. Kontakter, ledningar och apparater få under inga förhållanden obehörigen beröras eller skadas, då härigenom risk förefinnes för falsk larmsignal. Överträdelse beivras. BRANDCHEFEN (12) Information (13) For information efter kl 16.00, hänvisas till Akutintaget (14) RUNT HÖRNET HITTAR DU BREVLÅDORNA (15) Sekretariat för Kirurgmottagning (16) STÄDRUM (17) ENDAST FÖR SÄNG- OCH LASTTRANSPORTER (18) Entré till Wallenberglaboratoriet endast för: STUDIEDELTAGARE (19) SKJUT (20) OBS! Tröskel

(21) Provtagnings central 30 m	(33) Vid nödsituation tryck dörren utåt
(22) Provinlämning Klinisk Kemi	(34) I denna låda tar Internposten SU / Sahlgrenska emot såväl externa som interna försändelser vilka sedan sorteras för vidare distribution. Lådan tömmes MÅNDAG – FREDAG KL 0715 OCH 1515
(23) Koagulationscentrum	(35) RINGKLOCKA
(24) Diabetesforskning Lundberglaboratoriet	(36) Kir Metabollab Rheologlab Urologlab
(25) Gasflaskor förs i säkerhet vid brandfara	(37) F3 Föreläsningssal
(26) Centrallaboratoriet för klinisk kemi Klinikexpedition	(38) Uppgång J Klinisk Fysiologi Pav 7 Avd för Klinisk Fysiologi GU Njurmedicin
(27) OBS! DESSA HISSAR <u>ENDAST</u> FÖR SÄNG- OCH LASTTRANSPORTER	(39) Personhiss
(28) Dörren skall vara stängd. Brandchefen	(40) NEUROLOG SEKRETARIAT
(29) Allergilab	(41) Kuratorsexp 2
(30) Vg använd ringklockan om dörren är låst	(42) BRANDPOST
(31) Tänk på våra allergiker	
(32) UT	

- (43) Dörren är låst!! Var vänlig ring på klockan!!
- (44) VARNING AUTOMATISK ÖPPNING
- (45) BLOCKERA EJ DENNA DÖRR
- (46) NCC
ARBETSOMRÅDE
FÖRBJUDEN INGÅNG
FÖR SJUKHUS PERSONAL
- (47) Denna hiss är omställd till bygghiss
- (48) Nödljus
- (49) Block F mitten vän 15 tr
- (50) Anhörigrum
- (51) Remitteringssekretariat
Läkarrum
- (52) Dörren skall vara låst EFTER KLOCKAN 15
- (53) BIBLIOTEK
- (54) MASKINRUM TILL HISS
OBEHÖRIGA ÄGA EJ
TILLTRÄDE
- (55) RISK FÖR HÖRSELSKADA
HÖRSELSKYDD SKALL
ANVÄNDAS
- (56) MAX LAST 1000 Kg.
- (57) BIBLIOTEKETS BÖCKER
LÄGGES I FACKET
- (58) ÅTERLÄMNINGSLÅDA
- (59) Vårdavd 21
Ej ingång
Här vårdas infektionskänsliga patienter
Entré via entréplan hiss H
- (60) Sjukhuset ansvarar inte för patientens värdesaker!
Har Ni medfört värdesaker till avdelningen, lämna snarast dessa till anhörig eller vän.
Saknar Du sådana möjligheter, kan sjukhuset i undantagsfall förvara dem mot kvitto. Tala i så fall med avdelningsföretsåndaren.
Klinikchefen
- (61) Vårdavd 19
Strokeenheten akutmedicin
Besökstider 14-19
Starkt doftande blommor undanbedes

- (62) Kärlkirurgi
Besökstider 14-19
Välkomna
- (63) VÅN. 8 TR.
- (64) Avdelning 28
Besökstid: Vardagar ~~14.00-~~
~~15.00~~
14⁰⁰-19⁰⁰
Sön-helgdag 13.00-19.00
Övrig tid efter
överenskommelse med
ansvarig sjuksköterska.
- (65) Avdelning 14
Besökstid: 15.00-19.00 alla
dagar
Blommor får ej medtages till
patient som ligger på
övervakningsrum. Endast 2
pers / gång till nyopererad
patient.
- (66) Fortsatt Mobiltelefonförbud!!!!
Gäller på hela avdelningen för
att säkerställa funktionen hos
den medicintekniska
utrustningen
Vårdenhetschefen
- (67) Avdelning 13
Besökstid: 14.00-19.00 alla
dagar
- "Här röker vi inte"
- (68) Stäng av mobiltelefon!
Dessa stör medicinteknisk
utrustning
Säkerhetsavd
- (69) Ej genomgång
- (70) OBS!! OBS!! Glöm ej att låsa
dörren FRÅN INSIDAN
(Dörren skall vara låst mellan
kl 16.00-07.30 vardagar)
Helger: ALLTID LÅST
- (71) Besökstid 14 – 19
Undvik starkt doftande
blommor
- (72) VARNING
Dörren öppnas maskinellt
- (73) Ej genomgång TACK!
- (74) Ring på och invänta svar
Besökstid enligt
överenskommelse med avd
Ej personalgenomgång
- (75) Var vänlig och använd
skoskydd vid regn, snö eller
slask.
- (76) TILLTRÄDE FÖRBJUDET

- (77) OBEHÖRIGA ÄGA EJ
TILLTRÄDE
SKYDDSKLÄDER
OBLIGATORISKT
VAR GOD RING
1530 PÅ SNABBEN
- (78) Nuklearmedicinska sektionen
Ej genomgångstrafik, tack.
Dörren skall vara stängd!
- (79) AUTOMATISK
DÖRRÖPPNARE
DRAG I SNÖRET BAKOM
DIG
- (80) Taxi
Färdtjänst
- (81) Förbud mot tomgångskörning
- (82) Magnetkortet skal stämplas
direkt vid varje påstigning.
Föraren växlar högst 100 kr.
Tala inte med föraren under
färd.
Rökning är förbjuden.
Förtäring av glass, korv,
kebab, och liknande, liksom av
alkoholhaltiga drycker är ej
tillåten.
Skridskor eller rullskridskor
får ej vara påtagna.
- Pälsdjur skall vara i den bakre
delen av vagnen.
Stig av genom mitt- eller
bakdörrarna.
- (83) HIT men ej längre utan
skyddshjälm
- (84) Affischering förbjuden
- (85) ÅK EJ PÅ NEDERSTA
FOTSTEGET!
- (86) VÄNLIGEN RESPEKTERA
AVSPÄRRNINGEN
- (87) Vagnen är videoövervakad
- (88) Tryck Du måste öppna dörren
själv
- (89) Signal anger att dörrarna
stängs. Lämna dörrarna fria.
Tack!
- (90) Skym ej förarens sikt: stå ej
här under färd.
- (91) Nöd öppnare
- (92) Stannar
- (93) OBS! FÖNSTRET KAN
BARA ÖPPNAS CA 12 CM

- (94) LUTA ER INTE UT
- (95) Vid laga ansvar Förbjudet att å denna vägg uppsätta skyltar!
- (96) För barnens säkerhet!
Håll i handen
Välj hissen
- (97) Vi polisanmäler alla butiksstölder
SECURITAS
- (98) UTRYMNINGSDÖRR 45 C
- (99) ÖNSKEBOKEN
Har du något du vill fira och vill att din släkt och dina vänner ska få veta vad du önskar dig?
Skriv då din önskelista på www.onskeboken.nk.se
Vill du ha hjälp med att få din önskelista publicerad på internet? Lämna då din önskelista till Kundtjänst nedre plan.
Välkommen till Det Stora Varuhuset
- (100) Hiss för rullstolar och barnvagnar
- (101) Denna sittplats är avsedd främst för rörelsehindrade personer
Yttre sittplatsen är avsedd främst för rörelsehindrade personer
- (102) ALLERGIBESVÄR? – välj främre delen av bussen
- (103) Tillfälligt avstängd
- (104) OBS! Inga avgångsutrop
- (105) LIVSFARLIG LEDNING ÖVER SPÅREN
- (106) GÅ EJ NÄRA NEDFALLEN TRÅD
- (107) LIVSFARA vid laga ansvar förbjudet att beträda spårområdet
- (108) HISS FÖR HÖGST 4 PERSONER ELLER 320 KG. HIT
- (109) HISS för högst 630 kg totalast eller högst 8 personer
- (110) Lämna INTE Era väskor & rumsnycklar utan uppsikt

- (111) Rökfri zon
Rökning förbjuden utanför entrén inom en radie av 20 meter
- (112) Rullstolar
Sängar
Vagnar
placeras inom markerat fält innan hissknappen intryckes
- (113) Stäng av Mobiltelefon
Radiosändare
- (114) STOPP! EJ GENOMGÅNG
- (115) HISSAR FÖR HÖGST 5 PERSONER ELLER 400 KG FÖR KALLNING AV HISS, TRYCK PÅ KNAPP VID MOTSATTÄ HÖRNET.
- (116) ÖPPET-TIDER!
MÅN-TORS 8-19
FRE 8-18
LÖR-SÖN 11-17
MAT SERVERAS FRAM TILL 30 MIN FÖRE STÄNGNING
- (117) Avdelning 16
Besökstid: 14.00-19.00 alla dagar
- Tag ej med starkt doftande blommor till avd. På grund av allergisk sjukhuset ansvarar ej för patientens värdesaker
- (118) Vi har öppet:
mån-fre 05.45-24.00
lör 05.45-24.00
sön 07.00-24.00
Pressbyrån
- (119) Husdjur får ej medföras till butiken.
- (120) Brevlåda
Tömmes dagligen
- (121) ALLA RESENÄRER FÅR KÖPA PARFYM OCH KOSMETIKA VID HEMKOMST
- Belägg från Helsingfors:
- (122) Dörren öppnas då man trycker på signalknappen och stängs automatiskt.
- (123) Nödbromsen får användas endast i nödfall.
- (124) Nödbromsen

- (125) Nödhammare
- (126) Dörren inte i bruk
- (127) NÖDUTGÅNG
VID BEHOV KROSSA
FÖNSTRET MED
NÖDHAMMAREN
- (128) OM DU RÖKER, ANVÄND
ASKKOPPEN
- (129) STÄNG MOBILTELEFON
- (130) DÖRREN EJ I BRUK
- (131) Vi är "ETT RÖKFRITT
SJUKHUS". Ni röker väl inte
här!
- (132) Besökstider varje dag klo
13.00-19.00
- (133) För kläderna ansvaras mån fre
07.00-17.00 lör sön stängt
- (134) SJUKHUSET ANSVARAR
INTE FÖR KLÄDER /
FÖREMÅL SOM LÄMNAS I
GARDEROBEN
- (135) Anmälning till polikliniken
och vårdavdelningen
- (136) TURNUMMER
- (137) anmälning
ekonomibyrån
expedition
kassa
- (138) BETALNINGSBYRÅ
- (139) VID ELDSVÅDA
ANVÄND TRAPPAN
EJ HISSEN
- (140) Denna hiss är avsedd endast
för patient- och
grupptransporter
- (141) Dörren öppnas
- (142) UTGÅNG
- (143) KARDIOLOGISKA
KLINIKEN AVD. 122
- (144) SMÄRTPOLIKLINIKEN
HEMATOLOGISKA
POLIKLINIKEN
- (145) Besökare
Förbjudet att röka på sjukhuset
- (146) HISS 6 PERSONER
- (147) RÖNTGEN
FÖLJ DEN SVARTA LINJEN

- (148) FYSIATRISKA ENHETEN
- (149) UNDERSÖKNING RÖKRUM
- (150) SKYDDSRUM
- (151) Klinisk fotografering
- (152) BioMag
- (153) Fri höjd 2,2 m
- (154) Infusionslösningar förråd
- (155) Kolla att dörren blir stängd.
Tack!
- (156) Stäng din mobiltelefon.
Användning förbjuden här.
- (157) Bibliotekets datorer är avsedda
för forsknings- och
studieändamål inom
hälsovetenskaper.
- (158) Årgång 2003 av de centrala
tryckta tidskrifter finns I
TIDSKRIFTSSALEN
- (159) Utlåning
- (160) Returnering av lån
- (161) Placera bokryggen fast i
väggen.
- (162) BIBLIOTEKET HAR
VIDEOBEVAKNING
- (163) Mer informationsmaterial finns
på INFO-hyllorna!
- (164) RÖR INTE
SÄKERHETSLÅSET!
Personalen öppnar dörren.
- (165) PROVNING
- (166) Produkter till normalpris
- (167) Vid brand
Använd ej hissen
Använd trapporna
- (168) Var vänlig och öppna
förpackningen först hemma.
- (169) Var god, tag ett
betjänumsnummer
- (170) Avhämtning av reaböcker
- (171) Förhandsbeställda reaböcker
avhämtas från varuhusets 5.
våning Argoshallen.
- (172) Obs! Ofodrade skor eller skor
med kraftigt färgat foder kan
färga av sig.

- (173) Stängd p.g.a. renovering. Vi beklagar eventuella olägenheter. Närmaste provhytta på Boutique-avdelningen.
- (174) Ärade publik! Med tanke på allas trivsel ber vi Er vänligen att inte ta med mat, dryck eller prasslande papper in i salongen! Tack!
- (175) I denna lokal få samtidigt uppehålla sig 931 personer
Helsingfors Rådhus den 23 september 1975
Magistraten
- (176) TEATERNS CAFÉ är öppet 45 min. före föreställningen börjar. För att underlätta serveringen, kan mellanaktsbeställningen göras förväg på caféet.
- (177) Välkommen till vårt publikcafé i II våningen
- (178) SVENSKA TEATERN
Förhandsbeställ kaffe & alkohol i 2 våningen. så undviker ni kö i pausen. Tack!
- (179) Ni som vill, har möjlighet att direkt efter föreställningen stanna kvar i salongen, där teaterns pyrotekniker Kristian Strömberg presenterar kvällens största skådespelare, Katla och hemligheten bakom hennes eld. Presentationen tar fem minuter. Vi önskar er en trevlig teaterkväll. Svenska Teatern
- (180) NICKEN
III BALKONG
II BALKONG
I BALKONG
CAFÉ
- (181) SIDOGALLERI
PARKETTGALLERI
PARKETT
VÄNSTER
- (182) Till spårvagnarna
- (183) Till metron
- (184) Obehörig vistelse förbjuden
- (185) Rökning förbjuden
- (186) Plattformsområde
Resan bör betalas innan man kommer till området

- (187) För invalider och åldringar
- (188) Tillträde förbjudet
- (189) Toalett för rörelsehindrade
Barnskötsel
Tryck på knappen för att öppna dörren.
Dörren öppnas under ljudsignal.
- (190) WC
Stoppa pengarna i myntöppningen.
Öppna dörren under ljudsignal.
Tid 10 minuter.
- (191) På plattformsområdet bör man ha en giltig biljett
- (192) Bästa metropassagerare
Metrotrafiken i Kampen och Gräsviken avslutas alla kvällar ca. 21.30 på grund av sprängnings- och byggarbetena i Kampens centrum. Arbetena pågår fram till sommaren 2004. På övriga stationer avslutas trafiken ca kl. 23.30.
Vi beklagar olägenheten. HST
- (193) Luta ej mot dörren
- (194) VARNING Innan du kör fordon, läs handboken.
- (195) Håll resekortet i kortläsaren tills kvittot skrivits ut.
- Belägg från Helsingfors-Vanda flygplats:
- (196) Ankomst
- (197) Utgångarna 2
- (198) ENDAST PERSONAL
- (199) Utrikesbagage
- (200) Inrikesbagage
- (201) Anslutningsflyg
- (202) Bagagehall
- (203) Rökare
- (204) TACK
- (205) BIOAVFALL
- (206) RETURPAPPER
tidningar
broschyr
- (207) ENERGI/VFALL
förbränningsrest
plast och papperkartong
pappershandduk

(208) GLAS

(209) BATTERI

Belägg från m/s Isabella (Viking Line):

(210) Rökning samt onödig vistelse i
hyttkorridorer är förbjuden

(211) För våra gästers trivsel ber vi
om lugn och ro på
hyttavdelningarna

(212) MED DENNA HISS
KOMMER NI INTE TILL
HYTTERNA PÅ DÄCK 2.

(213) Nödutgång

(214) Varning! HALA DÄCK

(215) Discotek
Åldersgräns 18 år

(216) SOPOR

(217) TRYCK PÅ KNAPPEN

(218) RÄDDNINGSVÄSTAR FÖR
BARN

(219) RÄDDNINGSVÄSTAR

(220) RÄDDNINGSSSTATION 8

(221) Endast personal

(222) HUNDTOALETT

(223) TOMBURKAR

(224) RETURGLAS

(225) Dukning kl. 14.00 fullsatt.
Lediga platser 15.30 >

(226) Här röker vi inte!

(227) Utgång i Mariehamn via däck
5

(228) I STÄNGT LÄGE ÄR
DÖRREN LÅST. DEN KAN
BUBBELLÅSAS FRÅN
INSIDAN MED VREDET.
DÖRREN LÅSAS UPP FRÅN
INSIDAN: SKJUT IN
KORTET – DRAG UT – NÄR
DEN GRÖNA LAMPAN
BLINKAT TRYCK PÅ
HANTAGET.

(229) Rederiet ansvarar ej för i
hytterna uppbevarade pengar,
värdepapper, konstföremål
eller annat särskilt dyrbart
resogods. Sådan egendom kan

- överlämnas till fartygets information för förvaring.
- (230) OBS! Det är inte tillåtet att ombord förtära alkoholdrycker som inköpts i fartygets Tax free butiker. § Befälhavaren
- (231) Kasta inte främmande föremål i WC-stolen.
- Belägg från Jyväskylä:
- (232) Förhandröstning
- (233) Valförrättare
- (234) För invalider och äldre
- (235) Området är TV-övervakat
- Belägg från Stockholm:
- (236) NÖDSIGNALEN är kopplad till en ständigt bemannad maskincentral. Vid en nödsituation: Trycka på knappen. Håll den intryckt minst 5 sekunder.
- (237) DÖRREN SKALL AV BRANDSKÅL VARA STÄNGD
- (238) Stäng av mobiltelefon
Mobiltelefon eller annan radiosändare kan störa känslig apparatur
- (239) För återlämning av böcker då biblioteket är stängt samt post och meddelanden till Fackbiblioteket
- (240) BIBLIOTEKETS BÖCKER
LÄGGES I FACKET
- (241) Dörröppnare
- (242) Fackbiblioteket
- (243) Grupprum Dukes
- (244) Föreläsningssal kirurgi
- (245) FÖRELÄSNINGSSAL
KIRURGI
Bokas hos Kerstin Ersson, ank: 75113
Nyckel kvitteras ut i
Informationen i huvudentrén
Behövs extra AV-Utrustning
el. Teknisk handledning
kontakta Konferensservice,
ank: 72404

- (246) Vid frågor angående utrustning i Föreläsningssal Medicin kontakta Micke, ankn 79680
- (247) FÖRBJUDET
Att äta och dricka i föreläsningssalen
- (248) Kandidater! Om ni kommer sent till föreläsningen, vänta med att gå in i föreläsningssalen till nästa rast. Visa hänsyn mot kamrater och föreläsaren! Detta önskemål framfört både från studenter och lärare! Kursledningen
- (249) OBS! Föreläsningssal Medicin har kortlås! För att automatiken med öppning och stängning ska fungera är det viktigt att dörren är ordentligt stängd! Stäng därför alltid dörren efter Dig!
- (250) Kasta ej pappershanddukar i toaletten. Det blir stopp. Använd befintlig papperskorg! Tack från lokalvårdarna
- (251) KOM IHÅG! STÄNG DÖRREN
- (252) El-central
- (253) Logopedi/Foniatri
ÖNH-operation
ÖNH-vårdavd
- (254) Massage-rum
- (255) Öronlab/Rhinologlab
- (256) Rökning förbjuden
- (257) Använd skoskydd Tack!
- (258) Rena skoskydd!
- (259) Smutsiga skoskydd!
- (260) Hörselkliniken
- Hörselvården för barn
- Medicinsk hörselvård
- Yrsel och balanssjukdomar
- Reception/Kassa
- (261) Plan 02
- (262) OBS! STÄNG INTE DENNA DÖRR MED VÅLD FÖR AUTOMATISK DÖRRSTÄNGNING ANVÄND KNAPPEN PÅ VÄGGEN TACK PÅ FÖRHAND
- (263) Endast personal

- Sitt ned och vänta på din tur.
- (264) NÖDAVSTÄNGNINGSVEN
TILER FÖR
ANDNINGSOXYGEN,
ANDNINGSLUFT OCH
TEKNISK LUFT ÄR
PLACERAD I KORRIDOR
1001B RUM 1017
- (265) Vill du veta koden till
återvinningsrummet! Kontakta
Britt T eller Pia V
- (266) Återvinningsrum
- (267) Sängväntrum
- (268) Hot lab
- (269) Patienttoalett
- (270) VAR GOD ANVÄND
SKOSKYDD Tack!
- (271) Sjukhusets huvudentré
- (272) OBS!! VI TAR INGA
PROVER SOM INTE
LIGGER I KARTONG!!!!!!!
- (273) Uppgång E1/Trappa
Huvudentré
- (274) Var god tag en nummerlapp till
kassan
- (275) Uppvakningsavdelning
- (276) TRAPPOR
- (277) Rullande förråd
- (278) PÅ DENNA AVDELNING
HAR VI BLOMFÖRBUD
- (279) ANVÄND SKOSKYDD VID
SLASKIGT VÄDER!
- (280) Trappa
Nödutgång
- (281) RÖKNING FÖRBJUDEN I
TRAPPHUSET!
- (282) El central
- (283) SJUKGYMNASTEN GER
INFORMATION INFÖR
OPERATION
MÅNDAGAR KL 10.00
ONSDAGAR KL 14.00
- (284) OBS!!!!
PGA ALLERGIER ber vi Er
att inte ta in blommor på
avdelningen, tack! Personalen
på avd E14

- (285) OBS! På grund av allergi är blommor ej tillåtna.
- (286) För allas trevnad använd skoskydd vid regn och slask!
Tack från personalen
- (287) Välkommen till
Plastikkirurgiska avdelningen
E 13
Besökstider: Måndag-Söndag
13.00-19.00
Var vänlig respektera våra besökstider /Personalen
- (288) Tillträde förbjudet
- (289) OBS! På grund av allergi är blommor ej tillåtna.
BESÖKSTIDER:
Mån-Tor kl 13.00-19.00
Fredag kl 13.00-15.00
- (290) Ej genomgång
Endast akuta transporter!
- (291) GÅENDE HÄNVISAS TILL TRAPPORNA FÖR ATT UNDVIKA KÖ VID PATIENTTRANSPORTERN
A Tack för visad hänsyn!
- (292) PERSONAL TOALETT
Akut röntgen.
- (293) Akutröntgen
- (294) Elcentral
- (295) Välkommen till
Centraloperation
Entré för våra patienter
Övriga hänvisas till Receptionen
- (296) Besökare till OP avd samt förfrågningar
- (297) Ej genomgång
- (298) Ambulans och bårvagnsintag
Gyn akuten
Ring på klockan
- (299) OXYGEN ANDNINGSLUFT
AVSTÄLLNINGSVENTILER
TILL AVDELNINGEN FÅR
ENDAST ANVÄNDAS AV
BEHÖRIG PERSONAL
ELLER VID
NÖDSITUATION
FÅR EJ BLOCKERAS
- (300) Obs!
Hiss för akuta transporter
Får ej blockeras
- (301) Förlossn. avd

- Besök endast för pappa och
syskon till det nyfödda barnet
- (302) Genomgång förbjuden
- (303) Dörren skall vara låst vid icke
expeditionstid
- (304) HISS
LIVET
kan hänga på sekunder för en
svårt sjuk människa
Tänk på det så Du inte
blockerar hissen!
- (305) Betalning sker på respektive
mottagning
- (306) Stängt
- (307) OBS!!! Visa legitimation Tack
- (308) Bårvagnsunderrede Endast för
ambulanspersonal
- (309) Kontakta informationen vid lån
av bårvagnsunderede.
- (310) Utgång
Låt barnen gå av först
- (311) Nödöppnare
Tryck in rutan, vrid om kranen,
skjut upp dörren.
- (312) Inga pälsdjur i denna vagn
Gäller ej ledarhund
- (313) Nödöppnare
Drag ner handtaget
Skjut upp dörren
Får endast användas vid
allvarlig fara då vagnen
omedelbart måste utrymmas.
Missbruk beivras.
- Belägg från Stockholms flygplats i
Arlanda:
- (314) Buss- och tågbiljetter
Parkeringskassa
- (315) Observera
Även för passagerare med
bagage
- (316) Utgång
- (317) Förvaringsboxar
- (318) Parkering
- (319) Vapen och föremål som kan
användas som stickvapen får ej
medföras i handbagaget. Dessa
föremål skall checkas in med
övrigt bagage.

- (320) Flygbuss till Stockholm
- (321) Till flygplanen
- (322) Marktransporter
- (323) Information
- (324) Endast tullärenden
För tullklarering, v g lyft luren
och invänta svar.
- (325) För att säkerhetskontrollen
skall gå snabbt och smidigt –
placera mobiltelefoner, nycklar
och mynt i handbagaget.
- (326) Observera!
- Vagn utan broms får ej
medföras på rullbandet.
- Kontrollera att
bagagevagnens broms fungerar
genom att släppa det övre
handtaget, vagnen skall då inte
gå att köra.
- Överlasta inte bagagevagnen!
- Belägg från Sundbyberg:
- (327) SERVERING. MICKRO-
LUNCH
GOD SMÖRGÅSAR HOS
STORHALLEN
- (328) AUKTIONSVISNING
- KURIOSA OCH
PRYLMARKNAD
BORD. MONTER UTHYRES
- (329) Har Ni varor till Auktionshuset
eller vill diskutera en
försäljning. Ring på
tryckknappen vid disken eller
följ den röda gången genom
marknaden tills Ni kommer till
ljusskylten Auktionshuset.
- (330) UTNöd
- (331) KOMMER SÖNDAG
- (332) Stopp
- (333) RASTNING AV HUNDAR
FÖRBJUDEN
- (334) Förbjudet för hundar
- (335) Sundbyberg centrum
Tunnelbana
501, 504, 506, 515, 595
- (336) Ersättningsbuss för SJ-Fjärrtåg
- (337) Ersättningsbuss för Pendeltåg
- (338) Landsvägen
Bussar 196, 177, 501, 509
113 Solvalla

(339) Snöröjes och sandas endast under ordinarie arbetstid	(351) Biljetter
(340) VI FÅR EJ RASTAS HÄR!	(352) Telefon
(341) OBS! Inga hundar eller barnvagnar i Auktionshallen.	(353) Kassa 1-7
(342) Medtag ej HUNDEN	(354) Effektförvaring
(343) Var vänlig, sitt inte i auktionsgodset. Använd våra besöksstolar.	(355) Spår 2 – Spår 7
(344) P g a upprepade stölder kan vi tyvärr inte acceptera väskor, kassar m m i auktionshallen.	(356) Utgång
(345) LOPPISKAFÉET LUNCH 45,- NY REGIM	(357) Väntsal
(346) Betala gärna med Bankkort	(358) Buss Taxi
(347) RÖKNING FÖRBJUDEN	(359) SKÖNLITTERATUR på svenska
Belägg från Uppsala:	(360) LITTERATUR på utländska språk
(348) Toalett	(361) FACKLITTERATUR
(349) Information	(362) ÅTERLÄMNADE BÖCKER
(350) Restaurang	(363) INFORMATION
	(364) SNABBDISK Korta frågor, reservationer, Beställningar från magasin EJ KÖLAPP
	(365) Ingång 35

- (366) Trappa 60
- (367) Väntrum 6
- (368) MR-lab 31
- (369) Lab 32-35
- (370) Branddörr stänges vid brandfara
- (371) VARNING för truckar!
- (372) Hiss för ej användas vid utrymning
- (373) QUINTILESS RESEARCH UNIT
- (374) MTA RÖNTGENSEKTIONEN
- (375) ASF DIAGNOSTIKGRUPPEN
- (376) Avd för klinisk kemi
- (377) Koagulationsmottagning
- (378) Funktionsundersökningar
- (379) Enheten för akut och långvarig smärta
- (380) OBEHÖRIGA ÄGA EJ TILLTRÄDE
- (381) EJ GENOMGÅNG
- (382) Obehöriga äger ej tillträde
- (383) Ej Patientingång
- (384) Obehöriga äga ej tillträde
- (385) Här finns en plats för dig att möta Gud. Ge dig själv och andra en möjlighet att söka Gud i stillheten.
- (386) Självservice
- (387) Information
- (388) Bankfack
- (389) Telefonfritt område
- (390) Ingen expedition
- (391) Ska du sätta in pengar på konto i Nordbanken? Använd gärna vår **insättningsmaskin** i automathallen. Så spar du tid och slipper vänta.
- (392) Mynt

- (393) Uttag
- (394) Insättning
- Belägg från Vasa:
- (395) Information om
anslutningsförbindelser och
inskränkningar i enskilda tågs
dagliga turer finns på
infotavlan på plattformen.
- (396) Resegodsavgiften betalas
samtidigt med resebiljetter
- (397) Videoövervakning
- (398) LOGE
- (399) BASTU DAMER
- (400) GARDEROB
1 e/PERSON
- (401) TEATERCAFÉ
- (402) Förköp och förhandsbokning
till pausserveringen
- (403) STORA SCEN
HÖGER
- (404) HÄR HAR VI
INSTALLERAT EN
TELESLINGA
Ställ in din hörapparat i T-
eller MT-läge
- (405) Hörselslinga finns installerad i
salongerna (ej Vasallen)
ställ in din hörapparat i T- eller
MT-läge
- (406) MÅNGLERI OCH
OBEHÖRIG VISTELSE
FÖRBJUDEN
- (407) VASA
ARBETSKRAFTSBYRÅ
HÅLLER STÄNGT tisdagen
4.3.2003 på grund av
personalens utbildning
- (408) VASA
ARBETSKRAFTSBYRÅ
HÅLLER STÄNGT 4.3.2003
P.G.A. UTBILDNING
- (409) Ny arbetssökande!
GÖR SÅ HÄR:
1 Fyll först noggrant i
blanketten "anmälan om att bli
kund" som finns vid
självbetjäningsdisken i
väntrummet runt hörnet till
vänster

- 2 När Du fyllt i blanketten, tag
Ditt turnummer
Tack!
- (410) Post till Arbetskraftsbyrån
Tidsbeställningar
Ansökningar
Meddelande om förändringar:
    adress
    sjukledighet
    arbete
    studier
    resor
Anmälan till
Snabbrekryteringen
Kommentarer
- (411) NÖDTELEFON
- (412) KURSBÖCKER / NATTLÅN
BÖR ÅTERLÄMNAS
FÖLJANDE
ÖPPETHÅLLNINGSDAG
SENAST KL. 12.00
Utom på fredag utlånande
Återlämningsdag på måndag.
Förseningsavgift 8,5 e (50,50
mk)/dygn/exemplar
- (413) Nattlån
- (414) Kursböcker
V - Ö
Förseningsavgift 0,5
e/dygn/exemplar
- (415) Det material som förvaras i
skåpen och bokvagnarna bör
läsas. Biblioteket har rätt att
kontrollera om materialet är
utlånat.
- (416) BOKNING AV GRUPPRUM
Tritonias grupp- och AV-rum
kan bokas på förhand senast en
dag före. För att kunna boka
rum bör Du vara registrerad
låntagare i Tritonia. Bokningar
görs på www.tritonia.fi
(service/bokning av grupprum)
eller per mail res@tritonia.fi.
- (417) Tänk på nästa besökare.
Lämna rummet snyggt efter
Dej!
- (418) OBS!
Dessa datorer är avsedda
ENDAST för litteratursökning,
ej för e-post!
- (419) Rökning förbjudet på detta
område!
- (420) INSTITUTIONEN FÖR
NORDISKA SPRÅK
Centret för språkbad och
flerspråkighet
Centret för forskning i
fackspråklig kommunikation

- Tolkning
- (421) HISS
TILL ÄMBETSVÅNINGEN I
B-TRAPPAN
SKOLHUSGATAN 26
- (422) Kontrollera, att ytterdörren går
ordentligt fast.
- (423) Du rastar väl inte hunden på
vår gata
Dagisbarnen
- (424) SAMÅKNING
NovaCall
FPA 0100-4466 NovaCall
- (425) Provtagning
- (426) STÄNG AV DIN NMT-
ELLER GSM- TELEFON!
Ficktelefoner, som har
strömmen på, stör medicinsk
apparat på sjukhuset!
- (427) VIDEO-ÖVERVAKNING
- (428) DAGKIRURGI
BÄDDAVDELNING T2
- (429) OBS!
BRANDDÖRR BÖR
OVILLKÅRLIGEN
STÄNGAS!
- (430) Endast för personal
- (431) VASA
SJUKVÅRDSDISTRIKT
VASA CENTRALSJUKHUS
OFFICIELL
ANSLAGSTAVLA
- (432) VÄLKOMMEN TILL
BIBLIOTEKET
ANVÄND HISSEN
- (433) Neurologiska pkl J1
- (434) Anmäl dig först vid luckan, tag
sedan könummer, TACK!
- (435) Anmälning vid luckan
- (436) EKG, PEF o. spirometri
väntrum
- (437) VI BER ER VÄNLIGEN
VISA SJUKFÖRSÄKRING-
ELLER
POLIKLINIKKORTET NÄR
NI ANMÄLER ER
- (438) Återlämning av böcker
PATIENTBIBLIOTEKET
- (439) skötare
tidsbeställning

- (440) Sjukhusets alla ADB-apparater
är säkerhetsmärkta. FÖRBJUDEN
SMITTORISK
- (441) Bästa patient!
Observera att
mottagningsrummens dörrar
upptill är märkta med orange
eller blå färg.
Efter att Du varit inne hos
läkaren som har blå-märkt
dörr, skall su söka Dej till
skötarmottagningen med blå-
märkt dörr. Där sker
tidsreservation, information
om medicineringen m.m.
Likadant går den som varit hos
"orange" läkare, efteråt till
"orange" skötare.....
- (442) Sköljrum
- (443) UPPTAGEN
- (444) Vid felanmälan uppge hiss
nummer 2. Tel 811170. Under
dejourstid 7980
- (445) TILLÅTEN FÖR
PATIENTER SOM
INKOMMER FÖR
OPERATION
- (446) KL. MIKROBIOL. LAB.
GENOMGÅNG
- (447) BRANDPOST
- (448) Mödrapoliklinik
Bäddavdelning A4
GYNEKOL/PRENAT
- (449) Besökstider
14-15
18-19
- (450) Ventilationsmaskinrum
Hissmaskinrum
- (451) VENTILATION
- (452) På patienternas begäran –
respektera våra besökstider.
Besökstid varje dag kl.15-19.
Andra tider enligt
överenskommelse med
personalen.
Tack!
- (453) OBS! Kolla att dörren går i lås
efter kl. 16 !
- (454) Varning
Truckväg!
- (455) Förråd

- (456) KUNDBETJÄNING
- (457) Öppet måndag - fredag kl. 7.30
- 15.30
- (458) Dejourlager
- (459) Patientjournalarkiv
Endast för personalen
- (460) Kundbetjäning Patientarkiv
- (461) BRANDSTÄNGNING
- (462) TRÄNINGSKÖK
- (463) Denna ingång endast för
varumottagning ! Använd
kundbetjäningdörren, TACK !
- (464) INGEN PARKERING
FRAMFÖR DÖRREN!
TACK!!
- (465) ingklocka
- (466) OBS!!
PAFFLÅDOR FÅR INTE
LÄMNAS HÄR.
FÖR DEM TILL
AVFALLSSTATIONEN!!
(BO)
- (467) Mötesrum
- (468) ENDAST FÖR
PERSONALEN
WC
- (469) WC BESÖKARE
- (470) Parkera inte framför dörren,
någon kan bli instängd!
- (471) REDSKAPSLAGER
- (472) Lämna ingenting framför
dörren. Reservutgång
- (473) SJUKHUSBITRÄDENS
KAFFERUM
- (474) SJUKHUSBITRÄDEN DO
- (475) Sortera enligt givna
anvisningar!
- (476) DISKETTER, OH-BILDER
Inte Xeroxmaterial, samlas
skilt
- (477) Ingen parkering framför dörren
! Tack !
- (478) DIALYSAVD. SÄNG
- (479) Ut
- (480) Bronchosopia

- Övervakning
- (481) TILL DEJOURLAGER!!!! (494) Inga videor, talböcker el.dyl. på detta område!
- (482) DEJOURPOLIKLINIK (495) Vid felmeddelande försök att låna igen med samma INTENSIV- OCH HJÄRTÖVERVAK.AVD. bok/video/cd och kontrollera att alla lån finns med på T-BÄDDAVDELNING OBSERVATIONSAVDELNING kvittot.
- (483) Arkiv (496) OM ALLA DINA RETURER INTE SYNS PÅ KVITTOT: Kansli 1. DET RETURNERADE MATERIALET ÄR **RESERVERAT** AV EN ANNAN KUND.
- (484) ANKOMMANDE POST 2. DIN RETUR FÖRS ÖVER TILL BANDET OCH BEHANDLAS MANUELLT AV PERSONALEN.
- (485) Sjukhuset har registrerande videoövervakning! 3. ALLT MATERIAL, SOM GÅR GENOM ÅTERLÄMNINGS-AUTOMATEN RETURNERAS ÄVEN OM DU INTE TAR KVITTO.
- (486) ONK.AVD
- (487) Elektrisk huvudcentral
- (488) SÄLLSKAPSRUM
- (489) MÖTESRUM
- (490) LÅS DÖRREN EFTER DEJ! (497) Medborgarinfo Datero
- (491) SÄNGTRANSPORT (498) Reception
- (492) TOMGÅNG FÖRBJUDEN (499) Beställt material
- (493) En bok/kassett/video el.dyl. i taget på detta område! (500) BROSCHYRER

- TA MED!
- (501) Nyhetsområde och tidskrifter
Draama-salen
Cafe Proosa
- (502) Europainformation
- (503) Vasaensis-samling
- (504) INGEN UTGÅNG
- (505) BÄSTA KUNDER, ANVÄND
ENDAST VARUKORGAR
ELLER KÄRROR. TACK
- (506) Spara kassakvittansen ifall ni
vill byta varan. Försäljaren på
avdelningen ger till er en
byteslapp som ni får använda
till att byta varan eller att köpa
någonting annat.
- (507) utlåning
- (508) återlämning
- Belägg från Åbo:
- (509) Obevakad garderob
- (510) Vi ansvarar inte för kläder som
lämnats på den här hängare
- (511) RÖKNINGSFÖRBUD
- Av hälsoskäl och på grund av
tobakslagen är tobaksrökning
förbjuden i sjukhusets
utrymmen
Förbundsstyrelsen
- (512) OBEHÖRIG VISTELSE I
SJUKHUSETS UTRYMMEN
FÖRBJUDEN
FÖRBUNDSSTYRELSEN
- (513) STÄNG AV DIN NMT-
ELLER GSM- TELEFON!
Ficktelefoner, som har
strömmen på, stör
undersökningar som görs på
avdelningen!
- (514) ALLA SOM BESÖKER
AVDELNINGEN VAR
VÄNLIG OCH SKÖLJ
HÄNDERNA MED
HANDSKÖLJNINGSLÖSNING
DÅ NI KOMMER TILL
AVDELNINGEN OCH GÅR
FRÅN AVDELNINGEN.
FLASKAN FINNS PÅ
HYLLAN INNAN FÖR
DÖRREN. TACK
- (515) OBEHÖRIG VISTELSE PÅ
AVDELNINGEN
FÖRBJUDEN

- På avdelningen får endast avdelningens patienter vistas och under besökstiderna deras besökare
- (516) Blommor till avdelningen är förbjudet
- (517) Ögonavdelningen 510
- (518) BÄSTA BESÖKARE!!!
Var så vänlig och skölj händerna när ni kommer till avdelningen och också när ni lämnar avdelningen. Flaskan finns på bordet.
TACK SÅ MYCKET!
- (519) ASTMA- OCH ALLERGIMOTTAGNING FÖR BARN
- (520) Alla som besöker avdelningen
Var Ni vänlig och skölj händerna med KLOORHEXOL-gel då Ni kommer till avdelningen och går från avdelningen.
- (521) OBEHÖRIGA ÄGA EJ TILLTRÄDE!
- (522) HÖRCENTRAL
- (523) AUDIOLOGISKA AVDELNINGEN
- (524) ÅUCS HÖRCENTRAL
- (525) ÖPPEN MOTTAGNING
För hörapparat-, öronpropp-, och hjälpmedelproblem utan tidsbeställning
MÅNDAG, TISDAG OCH ONSDAG KL 9-11
Kinakvarngatan 4-8
20520 Åbo
t. 02-3131526
- (526) SKJUT
- (527) FÖRELÄSNINGSSALARNA
- (528) LABORATORIUM AVD. 931
- (529) PROVTAGNING, EKG
- (530) BÄDDAVDELNINGARNA
- (531) ÖRONPOLIKLINIKEN
- (532) RÖNTGENAVDELNINGEN
- (533) STRÅLBEHANDLINGS-POLIKLINIKEN
- (534) HÖRSELUNDERSÖKN. AVD. K-vån.

- (535) Avgiftsbelagd bevakad garderob
MÅN-FRE 7.00-19.00
LÖR-SÖN 11.15-19.00
1 e / kund
- (536) Garderobsavgift 1 e /kund
- (537) Polikliniken för barnsjukdomar
- (538) Kantin
- (539) Hjärtmottagningen för barn
- (540) Rökning förbjuden framför ingången
Sjukhusets direktion
- (541) ANDAKTSRUM
- (542) A-SJUKHUSETS AVDELNINGAR
- (543) SOCIALSKÖTERS KORNA KANTIN
- (544) U-SJUKHUS
- (545) TRAPPOR A
- (546) FÖRSTA HJÄLPPOLIKLINIK 220
- (547) FÖRSTAHJÄLPPOLIKLINIK 220
- (548) ANVÄND MELLAN KL. 21.00 och 06.30 DE STORA HISSARNA TILL VÅRDAVDELNINGARNA
- (549) UTGÅNG
- (550) GASTROENTEROLOGI
BESÖKSTID 13.00-18.30
INGA BLOMMOR TILL AVDELNINGEN
- (551) 220 förstahjälppkl
935 kl.fys.avd./EKG
940 röntgenavd.
946 angio-kard.avd.
soc.arbetarna
cafeteria
- (552) ÖGONKLINIK AV. 521
SKELNINGSPOLIKLINIK
SYNREHABILITERINGS-CENTRAL
- (553) ÅBO HOVRÄTT
-REGISTRATIONS KONTOR
-SESSIONSSALARNA 102, 103 OCH 104
ÖPPET UNDER
TJÄNSTETID 8.00-16.15
- (554) Ingång till Geologen och Aud.
1 från innergården

- (555) PORTENS LÄSARE
- (556) KAMERA BEVAKNING
- (557) VÄLKOMMEN TILL ÅBO
DOMKYRKA
KYRKAN ÄR GUDS HUS
OCH ETT BÖNERUM. LÅT
OSS TÄNKA PÅ DESS
HELGD. RESPEKTERA
ANDRAS RÄTT TILL BÖN
OCH MEDITATION.
- (558) FÖRBÖNSÖNSKEMÅL
- (559) Obs!
Våra nya avdelningar har
öppnats på Hansatorget 1 2.
vån.
ONE WAY
MUSIK
FOFOLAB
Välkommen!
- (560) HANSA-KVARTERET I ER
TJÄNST
- (561) VI SVARAR INTE FÖR
KLÄDER SOM LÄMNATS I
GARDEROBEN DÅ
VAKTMÄSTAREN INTE ÄR
PÅ PLATS.
- (562) Stationsskvären
- (563) Biljettexpeditionen är stängd.
Biljettförsäljning på
Stationstjänsten.
- (564) TIDNINGAR
- (565) Stationstjänsten
- (566) café
- (567) SKYDDSRUM
- (568) EN PERSON SOM ÄR
UNDER 15 ÅR FÅR SPELA
PÅ EN PENNINGAUTOMAT
ENDAST I NÄRVARO EN
MYNDIG PERSONSOM
TILLHÖR SAMMA FAMILJ
OCH MED DENNES
SAMTYCKE.
Lotterilagen 16 §
- (569) SE UPP FÖR TÅGET